

Opinnäytetyö (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Sosiaalipalvelutyö

2012

Linda Heino

MAAHANMUUTTAJANUORI AMMATILLISTA KOULUTUSTA ETSIMÄSSÄ

– Kielitaidon ja koulutusvaihtoehtojen kohtaaminen
maahanmuuttajanuoren arjessa

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Linda Heino

MAAHANMUUTTAJANUORI AMMATILLISTA KOULUTUSTA ETSIMÄSSÄ

– Kielitaidon ja koulutusvaihtoehtojen kohtaaminen maahanmuuttajanuoren arjessa

Laadullisen tutkimuksen kohderyhmänä olivat Turun ammatti-instituutin nuorten maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen palvelualueen neljä opiskelijaa. Tutkimuksen tavoitteena oli tuoda esille ilman jatkokoulutuspaikkaa jääneen maahanmuuttajataustaisen nuoren jatkokoulutustoiveita ja mahdollisuuksia. Tavoitteena oli myös julkistaa yksilöllisiä tapauksia maahanmuuttajanuorten ammatilliseen peruskoulutukseen pääsyn haasteista sekä nuorten ajatuksia.

Turun ammatti-instituutti järjestää Aninkaisten koulutalolla nuorten maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta. Koulutus luokitellaan nivelvaihekoulutukseksi, jonka tavoitteena on edistää nuorten siirtymistä toisen asteen koulutukseen.

Käytin tutkimuksessani haastattelua tutkimusmetodina. Tein esihaastattelun ryhmähaastatteluna ja kolme yksilöhaastattelua, joiden avulla sain esille maahanmuuttajaopiskelijan oman näkökulman hänen tilanteestaan yhteishakuprosessin aikana. Tutkimuksen aikana tein tukea antavaa ohjaustyötä opiskelijoiden kanssa, jonka avulla kartoitin nuorten koulutus- ja palveluvaihtoehtoja nivelvaihekoulutuksen jälkeen.

Haastattelujen perusteella suurin koulupaikan saantiin vaikuttava tekijä oli opiskelijan suomenkielen taito kielikokeessa. Yhteishakuprosessi oli nuorelle maahanmuuttajaopiskelijalle sekavaa aikaa, jossa hän koki paljon erilaisia tunteita. Nivelvaihekoulutuksen jälkeen nuorelle on tarjolla erilaisia ohjauspalveluita Turussa, mutta koulutusvaihtoehtoja on tarjolla hyvin vähän.

Yhteishaun koulutusten ulkopuolelle jää valtavasti maahanmuuttajia, joiden kielitaito ei riitä ammatilliseen koulutukseen tai työelämään. He tarvitsisivat monipuolisia kielikursseja ja ammatilliseen koulutukseen valmentavia koulutuksia. Tulevaisuudessa erityisesti maahanmuuttajille tarvittaisiin monivuotisia ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavia koulutuksia, jotta voitaisiin parantaa heidän mahdollisuuksia päästä ammatilliseen peruskoulutukseen.

ASIASANAT:

Kotouttaminen, Maahanmuuttajat, Nivelvaihekoulutus.

Linda Heino

YOUNG IMMIGRANT LOOKING FOR VOCATIONAL TRAINING

– Language skills and training options encounter in everyday life of young immigrant

The target of my qualitative research was a group consisting of four students of preparatory training in service field for young immigrants in Turku Vocational Institute. The aim of the research was to bring out the possibilities and hopes for further education of a young immigrant left without a place for further education. Another aim was to publicize the individual cases of young immigrants having difficulties in getting into a vocational basic training, as well as the youth's opinions and reflections.

In the building of Aninkainen School, there are the trainings for young immigrants, organized by Turku Vocational school, to prepare them for the vocational basic training. The training is categorized into transitional phases, which purpose is to help the progress of getting into the second degree education.

I used the interview as a method of my research. I did preliminary group interview and three individual interviews, with help of which I obtained the immigrant students' own point of view about their situation during the applying process. In the course of the research period I was working as an adviser helping the students, what enabled me to survey the education possibilities and counseling service options after the transitional phase.

On the basis of the interviews the crucial factor was the student's results in Finnish language exam. The applying process was for the young immigrant students a confusing time, during which they experienced many diverse feelings. After the applying process the young person is offered various counseling services in Turku, however there are not so many education opportunities.

The huge group that remains outside of the application procedure to the study program is the immigrants, whose language skills weren't sufficient for the vocational education or working life. They would require the versatile language and vocational education preparatory trainings. In the future the immigrants would require preparatory courses that last several years, what would increase their chances to get into the basic vocational training.

KEYWORDS:

Integration, Immigrants, Transitional phase training.

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 MAAHANMUUTTAJAT JA KOTOUTTAMINEN	8
2.1 Maahanmuuttoon liittyviä käsitteitä	8
2.2 Maahanmuuttajanuoren integroituminen Suomeen	9
2.3 Kotouttaminen ja kotouttamispalvelut Turussa	11
2.4 Maahanmuuttajanuoren ohjaustarpeet	13
2.5 Nuorten integroitumista edistävät ohjauspalvelut Turussa	14
3 NUORTEN MAAHANMUUTTAJIEN KOULUTUSMAHDOLLISUUDET TURUSSA	17
3.1 Turun kaupungin kotouttamisohjelman kehittämistoimenpiteet	17
3.2 Vieraskielisten nuorten koulutusmahdollisuudet Turussa	18
4 NUORTEN MAAHANMUUTTAJIEN AMMATILLISEEN PERUSKOULUTUKSEEN VALMISTAVA KOULUTUS – VALMA	20
4.1 Turun ammatti-instituutti nivelvaihekoulutuksen järjestäjänä	20
4.2 Valma-koulutus	21
4.3 Ohjauksen rooli Turun ammatti-instituutissa	23
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	25
5.1 Tutkimuksen tarve ja tausta	25
5.2 Tutkimustavoitteet ja -tehtävät	26
5.3 Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta	27
5.4 Tutkimusprosessin eteneminen	29
5.5 Aineiston analyysimenetelmät	31
6 TUTKIMUKSEN TULOKSET	33
6.1 Tutkimustulosten esittely	33
6.2 Maahanmuuttajaopiskelijan tilanne ja tulevaisuuden toiveet	34
6.3 Maahanmuuttajaopiskelijan koulutusmahdollisuudet Turussa	37
6.4 Maahanmuuttajaopiskelijan tilanne ja jatko-ohjaus	40
7 TULOSTEN YHTEENVETO	43
8 POHDINTA	48
8.1 Tavoite, menetelmät ja saadut päätulokset	48
8.2 Työn ja menetelmien arviointi	49
8.3 Tutkimuksen luotettavuus	50

8.4 Toiminta- ja kehittämis ehdotukset sekä jatkokehittämis ideat	51
LÄHTEET	53

LIITTEET

- Liite 1. Taulukko 1. Ohjauksen vuosikello
- Liite 2. Haastattelurunko
- Liite 3. Mielialajana
- Liite 4. Tutkimuslupa

KUVIOT

Kuvio 1. Vieraskielisten nuorten koulutusmahdollisuudet Turun alueella	18
Kuvio 2. Tutkimusprosessin eteneminen	29

1 JOHDANTO

Maahanmuuttajanuoren kotoutuminen alkaa suomen kielen oppimisella ja ammatillisella koulutuksella sekä työpaikalla. Ammatilliseen peruskoulutukseen pääsy edistää kotoutumisprosessia ja integroitumista uuteen maahan. Hyvä kielitaito ja koulutus edesauttavat sosiaalisen ja taloudellisen pääoman kertymistä. Koulutuspolulta tippuminen taas lisää nuoren ongelmia ja riskiä syrjäytyä yhteiskunnasta. Usein maahanmuuttajanuoren koulutuspolkujen kompastuskiveksi koituu suomalainen koulutusjärjestelmä ja kielitaito.

Tutkimuksessani käsittelen neljän maahanmuuttajanuoren opintojen etenemistä nuorten maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavassa koulutuksessa eli Valma-koulutuksessa. Toteutin tutkimuksen haastattelut Turun ammatti-instituutissa vuoden 2012 keväällä. Vuoden kestävä nivelvaihekoulutus lisää opiskelijan valmiuksia päästä ammatilliseen peruskoulutukseen. Valmistavaan koulutukseen on pääsykoe, jonka perusteella katsotaan, onko opiskelijalla valmiuksia kehittyä vuoden aikana ammatillisen peruskoulutuksen vaatimaan tasoon. Koulutus antaa tukea ja ohjausta ammatinvalinnassa vieraassa kulttuurissa sekä edistää suomenkielen taidon kehittymistä.

Tutkimukseni on laadullinen tutkimus, jonka tavoitteena on ollut tuoda esille ajankohtaista tietoa ilman jatkokoulutuspaikkaa jääneen maahanmuuttajataustaisen henkilön jatkokoulutustoiveista ja koulutusmahdollisuuksista. Tavoitteena on ollut myös tuoda julki yksilöllisiä esimerkkejä maahanmuuttajanuorista ja heidän ammatilliseen peruskoulutukseen pääsyn haasteista sekä nuorten ajatuksia koulutusprosessin aikana.

Koulutuksen aikana opiskelijat osallistuivat ammatillisen peruskoulutuksen yhteishakuun ja kielikokeeseen. Hylätyllä kielikokeella maahanmuuttajanuoren yhteishaun valinnat eivät toteutuisi. Hylätyn tuloksen saanut opiskelija sai jatko-

ohjausta koulusta kielikokeiden tulosten jaon jälkeen. Tutkimustehtävänä oli saada esille maahanmuuttajaopiskelijan oma näkökulma hänen omasta tilanteestaan kielikokeen jälkeen. Mitä maahanmuuttajaopiskelija haluaisi tehdä ja mitä vaihtoehtoja hänellä on Valma-koulutuksen jälkeen? Tehtävänä oli myös etsiä ja antaa nuorelle tietoa, mistä hän saa jatkossa ohjausta ja apua tulevaisuuden suunnitteluun nivelvaihekoulutuksen päätyttyä. Tutkimukseni on yksilöllinen ja realistinen kuvaus maahanmuuttajaopiskelijan tilanteesta Suomessa.

Teoriaosuudessa käsittelen yleisesti maahanmuuttajia, nuoria maahanmuuttajia ja kotouttamista. Esittelen myös koulutus- ja ohjausvaihtoehtoja Turussa sekä nuorten maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta. Tutkimushaastatteluiden tarkoituksena oli myös antaa samanaikaisesti yksilöllistä ohjausta maahanmuuttajanuorelle. Toimin Turun ammatti-instituutissa harjoittelijan, ohjaajan ja tutkijan roolissa.

Tulososassa esittelen nuorten maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavassa koulutuksessa olevan opiskelijan tilannetta ja ajatuksia sekä haastatteluiden aikana keräämiäni havaintoja. Tutkimuksessani tuotettiin ajankohtaista tietoa maahanmuuttajien tilanteesta, koulutusmahdollisuuksista ja ohjauspalveluista Turun ammatti-instituutille.

2 MAAHANMUUTTAJAT JA KOTOUTTAMINEN

2.1 Maahanmuuttoon liittyviä käsitteitä

Termi maahanmuuttaja sisältää työperäisiä muuttajia, avioliiton vuoksi muuttaneita, pakolaisia, ulkomaalaisia opiskelijoita sekä Suomesta aiemmin pois muuttaneita henkilöitä, jotka ovat muuttaneet takaisin. (Arvonen ym. 2010, 35). Maahanmuuttaja tarkoittaa kaikkia Suomessa pysyvästi asuvia ulkomaalaisia (Räty 2002, 11).

Cantellin (2000, 38) ja Rädyn (2002, 13) mukaan Suomen kansalaisuutta voi anoa täysikäinen, Suomessa viisi vuotta asunut, suomalaisen kanssa avioliitossa asuva, joka on asunut Suomessa kaksi vuotta, elänyt kunniallisesti ja hänen toimeentulo on turvattu sekä osaa ruotsia tai suomea.

Pakolainen on tullut Suomeen, koska hänellä on syy pelätä joutuvansa kotimaassaan vainon kohteeksi, esimerkiksi uskonnon, rodun tai mielipiteiden vuoksi. Pakolaiset ovat voineet joutua jättämään kotiseutunsa nälänhädän, ympäristöongelmien tai sotatilanteen vuoksi. Kriisialueilla pakolaisuuden takana ovat yleensä pitkäaikaiset ongelmat sekä poliittiset että taloudelliset epävakaisuudet. (Räty 2002, 16; UNHCR 2012.)

Kotoutumisella tarkoitetaan maahanmuuttajan yksilöllistä kehittymistä suomalaisen yhteiskunnan jäsenyyteen ja tasa-arvoiseen osallistumiseen yhteiskunnan poliittiseen, taloudelliseen ja sosiaaliseen elämään samalla omaa kieltään ja kulttuuriaan säilyttäen. Kotouttamisella taas tarkoitetaan niitä toimenpiteitä, joilla viranomaiset edistävät maahanmuuttajien kotoutumista. (Opetushallitus 2007, 10; Paananen 2005, 34)

2.2 Maahanmuuttajanuoren integroituminen Suomeen

Nuorelle maahanmuutto on suuri muutos, koska hän etsii identiteettiään kahden kulttuurin välistä. Kulttuuri-identiteetillä tarkoitetaan yksilön kuuluvuudentunnetta ryhmään, joka jakaa saman historian, kielen, arvot ja perinteet (Liebkind 1994, 22). Nuori joutuu perustelemaan asumistaan Suomessa itselleen sekä ympäristölle. Nuori rakentaa maailmankuvaansa yhdistelemällä ympäröivän yhteiskunnan ja oman etnisen ryhmänsä arvoja ja näkemyksiä. (Räty 2002, 169.)

Maahanmuuton yhteydessä integraatiolla tarkoitetaan maahanmuuttajan tavoiteltua aktiivista sopeutumista uuteen yhteiskuntaan (Phinney, J. ym. 2006, 74). Integraatiossa tärkeää on oman identiteetin ja kulttuurin säilyttäminen (Haasjoki & Ollikainen 2010, 39). Nuoren äidinkielen ylläpito on merkityksellistä, koska se kehittää hänen itsetuntoaan ja identiteettiään (Arvonon ym. 2010, 52.; Nissilä ym. 2009, 37 – 39.)

John Berryn mukaan akkulturaatioasenteisiin, millaisella asenteella nuori omaksuu uuden yhteiskunnan, kuuluvat integraatio eli yhdentyminen, assimilaatio eli sulautuminen, separaatio eli eristäytyminen ja marginalisoituminen eli vieraantuminen. Akkulturaatioasenne lähtee nuoresta, mutta joskus yhteiskunta voi toimia myös vastustavana tekijänä. (Phinney, J. S. ym. 2006, 73–74).

Integraation vastakohtana on segregatio eli syrjäytyminen. Yksinäisyys on yleinen ongelma maahanmuuttajien parissa (Alitolppa-Niitamo 1993, 52). Syrjäytymisen aiheuttamat kustannukset ovat korkeat yhteiskunnalle. Opetusministeriön laskelmien mukaan jokainen syrjäytynyt nuori maksaa yhteiskunnalle 1,2 miljoonaa euroa. (Kärkkäinen 2011.) Nuorten syrjäytymisen ennaltaehkäisyyn on panostettu yhä enemmän viime vuosina. Panostus näkyy toimenpidesuosituksina ja nuorille suunnattuina projekteina. (Viitanen 1999, 1.) Syrjäytymisen käsitettä käytetään kuvaamaan huono-osaisuuden muotoja kuten köyhyyttä, työttömyyttä, koulutuksen puutetta ja elämänhallinnassa ilmeneviä ongelmia (Veijola 2003, 13).

Yksilön elämäntilanteella on ratkaiseva merkitys syrjäytymisen ja selviytymisen rajamaastossa liikkuvalla nuorella. Ongelmien kasaantuessa syrjäytymisen vastavoimat murtuvat. (Rönkä 1999, 6.) Sosiaalisilla verkostoilla on tärkeä rooli kokeeko nuori olevansa toisen asemassa ns. normaalikansalaisiin nähden vai onko marginaali hänelle pikemminkin paikka yhteiskunnassa, elämisen tila. Marginaali on nuorelle samanaikaisesti sekä mahdollisuus sosiaaliseen integraatioon että uhka syrjäytyä yhteiskunnasta. (Suutari 2002, 229.)

Syrjäytymisvaara ja syrjäytymisriski viittaavat nuoren elämässä esiintyvien riskitekijöiden ja ongelmien esiintymiseen, näiden riskien hallintaan ja ongelmien ratkaisuyrityksiin. Nuorten syrjäytymisalttiutta selittävät heidän elämänvaiheiden muutokset. (Lämsä 1999, 54). Maahanmuuttajataustaisilla nuorilla on erityisen suuri riski koulutuksen ulkopuolelle jäämiseen. Maahanmuuttajanuoret keskeyttävät opintonsa keskimääräistä useammin. (Arajärvi 2009, 23.)

Maahanmuuttajanuoret voidaan jakaa Suomessa peruskoulua käyneisiin, jotka joko eivät ole saaneet päättötodistusta tai vaikka ovat saaneet päättötodistuksen, eivät hallitse riittävässä määrin suomen tai ruotsin kieltä. Toiseksi ryhmäksi voidaan jakaa oppivelvollisuusiän jälkeen tulleet, jotka kielikursseja käytyäkään eivät hallitse suomen kieltä jatkokoulutuksen kannalta riittävästi. Kolmannen ryhmän muodostavat toisen asteen koulutuksen aloittaneet nuoret, joiden kielitaito ei ole opiskelun kannalta riittävä. (Arajärvi 2009, 24.)

Hyvä suomenkielen taito edistää sosiaalsiin verkostoihin osallistumista. Sosiaalisten verkostojen avulla maahanmuuttaja puhuu nopeammin ja monipuolisemmin. (Tarnanen & Suni 2005, 14.) Kielitaito vaikuttaa työpaikan saantiin ja maahanmuuttajan tuloihin. Kieliongelmat usein estävät hyödyntämästä lähtömaassa hankittua inhimillistä pääomaa: koulutusta, ammattitaitoa ja työkokemusta (Liebkind ym. 2004, 80–81). Maahanmuuttajien kotoutuminen yhteiskuntaan edellyttää riittävää kielitaitoa (Opetushallitus 2007, 16).

Suomalaisten ystävien saaminen voi olla myös vaikeaa, mutta se ei välttämättä tarkoita sosiaalisen tuen puutetta. Suomalaisia nuoria maahanmuuttajanuoret tapaavat ja tutustuvat yleensä kouluissa, nuorisotaloissa tai kaduilla. (Räty 2002, 169.) Perhe toimii myös tärkeänä tukiverkkona. (Reuter & Jaakkola 2005, 28). Maassa voi asua ilman kielitaitoa useita vuosia, mutta siten ei voi kotoutua uuteen yhteiskuntaan. Paikallisen kielen osaaminen luo turvallisuuden tunteen ja edistää myös maahanmuuttajan tasa-arvoa suomalaisiin nähden. (Martin 1999, 174.)

2.3 Kotouttaminen ja kotouttamispalvelut Turussa

Kotouttamisen tavoitteena on maahanmuuttajan osallistuminen yhteiskunnan toimintaan ja työelämään unohtamatta omaa kieltä sekä kulttuuria. Kotoutumisprosessiin vaikuttavia tekijöitä ovat kielitaito, koulutustaso, ikä ja maahanmuuttajanuoren motivaatio. Uusi kotoutumislaki tuli voimaan 1.9.2011. Kotouttamisasiat siirtyivät vuoden vaihteessa 2011–2012 sisäasiainministeriöstä työ- ja elinkeinoministeriöön. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010; Rissanen ym. 2004, 28–29.)

Yksi tutkimukseni kannalta oleellisimmista lain määrittämistä tehtävistä on alkukartoitus, jonka perusteella laaditaan kotoutumissuunnitelma ja kotoutumiskoulutus. Alkukartoituksessa arvioidaan henkilön työllistymis-, opiskelu- ja muita kotoutumisvalmiuksia sekä kielikoulutuksen ja muiden kotoutumista edistävien toimien tarpeita. (Huttunen ym. 2012, 7-8.)

Suomessa pysyvästi asuvalla ulkomaalaisella on oikeus käyttää julkisia palveluja, jos hänellä on aikomus jäädä pysyvästi Suomeen. Oikeus palveluihin määräytyy oleskeluluvan ja maahantulon syyn perusteella. (Räty 2002, 142–143.) Kotoutumissuunnitelma laaditaan aina työttömälle työnhakijalle tai toimeentulotuen saajalle. Suunnitelmassa sovitaan yksilöllisistä kotoutumista tukevista toimenpiteistä ja työllistymistä edistävistä palveluista viimeistään kolmen vuoden kuluessa ensimmäisen oleskeluluvan myöntämisestä. Kotoutumissuunnitelman enimmäisaika on kolme vuotta, mutta poikkeuksellisesti sitä voidaan pidentää enintään kaksi vuotta

erityistoimenpiteiden vuoksi. Kotoutumissuunnitelmaa ei laadita kaikille maahanmuuttajille. (Kela 2012.)

Tärkeimmät kotouttamiseen osallistuvat paikallisviranomaiset ovat kunnat, jotka tarjoavat maahanmuuttajille peruspalveluja ja erityisiä kotoutumispalveluja sekä työ- ja elinkeinotoimistot eli TE-toimistot. Kunnat suunnittelevat ja kehittävät alueellaan maahanmuuttajien kotoutumista edistäviä toimia ja palveluita, ja vastaavat niistä. Jokaisen kunnan on tehtävä oma kotouttamisohjelma. Maahanmuuttajien tarpeet ovat hyvin heterogeenisiä niin kuin Suomen kantaväestölläkin. Maahanmuuttajien olosuhteet olivat Tilastokeskuksen Maahanmuuttajien elinolot – tutkimuksen mukaan monesta näkökulmasta huonommat kuin kantaväestön (Alitolppa-Niitamo ym. 2005, 47; Turun kaupunki 2012a.)

Esimerkiksi Turun kaupungin järjestämiin sosiaalipalveluihin kuuluu mm. päivähoitoa ja muita palveluita perheille, palveluita vammaisille, vanhuksille ja asunnottomille. Muita erityispalveluita tarjoavat esimerkiksi infotori, joka on matalan kynnyksen neuvontapiste maahanmuuttajille, ja ulkomaalaistoimisto, jonka palveluihin kuuluu pakolaisten aikuissosiaalityö, kotoutumispalvelut, lapsiperheiden sosiaalityö, maahanmuuttajapalvelut ja toimeentulotuki. (Turun kaupunki 2012b.)

Ulkomaalaistoimiston koto -toiminta järjestää suomenkieleen ja yhteiskuntaan perehdyttävää ja kotoutumista edistävää ryhmätoimintaa. Toimintaa järjestetään yhteistyössä eri viranomaisten ja vapaaehtoistahojen kanssa. Asiakkaat ovat pääasiassa alle kolme vuotta maassa olleita maahanmuuttajia, jotka ovat työvoimapalveluiden ulkopuolella ja joille ei ole tarjolla muuta vastaavaa toimintaa, esimerkiksi vanhukset ja kotiäidit. (Turun kaupunki 2012c.)

Turkulaiset maahanmuuttajanuoret pyritään ohjaamaan koulutuksen tai muun palvelun pariin. Nuorille palveluita löytyy hyvin maahanmuuttajien suosimilta asuinalueilta. Nuorisotalot, liikuntakeskukset, Turun Tyttöjen Talo ja nuorten taide- ja toimintatalo Vimma ovat osana Turun laajaa palveluntarjontaa. (Turku Pointti 2012a.)

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilla on alueellinen vastuu maahanmuutto- ja kotouttamisasiosta. ELY-keskukset antavat ohjeita TE-toimistoille maahanmuuttoon ja kotouttamiseen liittyvissä asioissa ja tukevat kuntia kotouttamisohjelmien valmistelussa ja toteutuksessa. Myös monet järjestöt ja vapaaehtoistyöntekijät tekevät aktiivisesti erilaista kotouttamistyötä. (Työ- ja elinkeinoministeriö 2012.) Esimerkiksi Suomen Punaisen Ristin vapaaehtoiset järjestävät monipuolista toimintaa ympäri Suomea, muun muassa kokkikerhoja, naisten ryhmiä ja suomen kielen keskustelukerhoja maahanmuuttajille. (Suomen Punainen Risti 2011.)

2.4 Maahanmuuttajanuoren ohjaustarpeet

Ohjaus on tärkeä apu erityisesti elämän erilaisissa siirtymävaiheissa. Siirtymävaiheiksi voidaan luokitella mm. opiskelun ja työelämän nivelvaihe tai yksilölliset muutokset, kuten muutto. (Pietiläinen & Seppälä 2003, 58.) Siirtymistä koulutuksesta toiseen tai koulutuksesta työelämään kutsutaan nivelvaiheeksi (Hakkarainen 2012, 3). Maahanmuutossa maahanmuuttajanuori menettää aikaisemman elämänpiirin, työn, sosiaaliset suhteet, kielen ja kulttuurin sekä mahdollisesti myös identiteettinsä. Hän tarvitsee tukea vaihtoehtojen punnitsemiseen ja valintojen tekemiseen. (Pietiläinen & Seppälä 2003, 58–59.) Maahanmuuttajien palvelutarpeet liittyvät oikean palvelun löytämiseen, palveluun pääsemiseen, palvelun käyttämiseen ja palvelusta toiseen siirtymiseen (Lehdonvirta & Peltola 2005, 82).

Ohjauksen tavoitteena on tunnistaa asiakkaan yksilölliset tarpeet ja järjestää asiakkaalle hänen tarvitsemansa palvelut ja tuki käytettävissä olevien resurssien avulla. (Hänninen 2007, 3.) Ohjauksessa annetaan henkilökohtaista tukea arjen sujuvuuteen ja itsenäiseen elämään. (Suominen & Tuominen 2007, 13.) Maahan tulleiden nuorten yksilölliset erot ovat valtavia. Heidän tuen tarpeen määrä riippuu oppilaan lähtötasosta, oppimisen nopeudesta ja motivaatiosta. (Arajärvi 2009, 24.) Nuoret tarvitsevat pitkäaikaista ohjausta ja tukea niin koulutusta kuin työllistymistä varten. Maahanmuuttajanuorten

koulutus- ja työllistymispolut tulisi voida jakaa vaiheisiin lyhyemmän aikavälin motivaation ylläpitämiseksi. (Arajärvi 2009, 24.)

Ohjaustoimenpiteet nivelvaiheissa ovat jääneet melko hajanaisiksi, vaikka yleisesti ottaen ollaan tietoisia mahdollisesta syrjäytymisriskistä, mikä nuorille syntyy koulutuksen ja työelämän ulkopuolelle jäämisen seurauksena. (Arajärvi 2009, 24.) Tiedostamalla maahanmuuttajan tilanne voidaan ymmärtää paremmin, millaista tukea maahanmuuttaja voi tarvita kotoutumisensa tukemiseksi (Hulewat 1996, 129).

Työttömyysetuuden työvoimapolitiittisista edellytyksistä annetun valtioneuvoston asetuksen (1111/2008) 3 §:ssä mukaan alle 25-vuotiailla, jotka eivät ole suorittaneet ammattiin johtavaa koulutusta, on velvollisuus osallistua yhteishakuun, jotta saisi työmarkkinatukea. Ammatilliseen koulutukseen pääsy on kuitenkin vaikeutunut viime vuosina. Yhä useampi maahanmuuttajanuori jää koulutuksen ulkopuolelle. Esimerkiksi aloituspaikkojen lisääminen saattaa helpottaa maahanmuuttajanuoren koulutukseen pääsyä. (Arajärvi 2009, 23.)

Maahanmuuttajanuorilla voi olla vaikeuksia löytää sopivia suomen kielen kursseja (Tarnanen & Suni 2005, 17). Lyhyen ajan Suomessa asuvat ja heikon suomen tai ruotsin kielen omaavat nuoret tarvitsevat erityistä ohjausta hakeutumisvaiheessa, koska he eivät tunne Suomen koulutusmahdollisuuksia. Myös puuttuva peruskoulutustodistus tai muodollinen peruskoulutustodistus estää hakeutumisen jatko-opintoihin. Suurimmat kunnat ovat rakentaneet järjestelmiä, jotka ottavat erityisesti myöhäisemmässä nuoruuden vaiheessa tulleiden nuorten koulutuksen erityistarpeet huomioon. (Arajärvi 2009, 23–24.)

2.5 Nuorten integroitumista edistävät ohjauspalvelut Turussa

Nuorten ohjauspalveluita toteuttavat Turussa Vaskooli-projektin (Kuvio 1.) mukaan Työ- ja elinkeino toimiston opinovi-palvelu, koho, ohjaamo, neuvontapiste NuortenTurku ja etsivä nuorisotyö. Ohjauspalveluita täydentävät nuorten työpaja fendari ja Nuorten Työtuki ry. Ohjauspalvelut ovat suunnattuja

myös vieraskielisille. Ohjauspalvelut tulevat siinä vaiheessa erityisen tärkeään rooliin, kun nuori ei ole saanut jatko-opiskelupaikkaa. (VaSkooli-projekti 2012.)

Työ- ja elinkeinotoimisto tarjoaa työnhakupalveluita, työelämän valmiuksia kehittäviä palveluita ja kursseja, ammatillisen ohjauksen palveluita sekä toimeentulopalveluita. Työ- ja elinkeinotoimiston sisällä vastaa opinovi-palvelu edellä mainituista asioista. (OpinOvi 2012.) Koho on tarkoitettu alle 25-vuotiaille työttömille turkulaisille nuorille, jotka tarvitsevat pitkäjännitteistä ohjausta elämäntilanteessaan. Ohjaamo on tarkoitettu 15–18-vuotiaille peruskoulun käyneille ilman koulutuspaikkaa jääneille turkulaisille nuorille. Ohjaamo ohjaa ja tukee nuoria jatko-opintoihin. Ammatillisessa, lukio- ja korkeakouluopetuksessa maahanmuuttajille ei ole erityispalveluita. (Maahanmuuttajanuorten Vaskooli 2012.)

Turun Nuorisoasiainkeskus on myös perustanut nuorten tieto- ja neuvontapisteen NuortenTurku. Nuorisoasiainkeskuksen Vasite-hankkeen ensisijaisena kohderyhmänä ovat Turun seutukunnassa toiselta asteelta valmistuneet sekä ilman ammatillista peruskoulutusta olevat 17 - 29-vuotiaat nuoret, jotka eivät ole työllistyneet tai sijoittuneet jatko-opintoihin. Samassa yksikössä toimii Ohjaamo. (Turku Pointti 2012b.) VaSiTe-hankkeen hallinnoiva organisaatio on Turun kaupungin kasvatus- ja opetustoimi, joka vastaa myös hankkeen toteutuksesta. Toteutuksessa on mukana TE-toimisto, nuorten työpajat, toisen asteen oppilaitokset ja työmarkkinajärjestöt. (Koulutustakuu 2012.)

Turussa toimii myös nuorisoasiainkeskuksen etsivä nuorisotyö, jonka kohderyhmänä ovat 17–29 vuotiaiden palvelujen ulkopuolella olevat tai niihin riittämättömästi kiinnittyneet turkulaiset nuoret. Etsivä nuorisotyö ei tuota palveluja vaan etsii nuoren kanssa hänelle tarpeelliset palvelut palvelujärjestelmästä. Kohderyhmää ovat nuoret, joilla on jäsentymätön kuva siitä, mistä lähteä liikkeelle elämänsä suunnittelussa. Nuoren haasteita voivat olla esimerkiksi työttömyys, asunnottomuus ja yksinäisyys. Etsivä työ tarjoaa tukea kokonaisvaltaiseen elämän suunnitteluun sekä apua oikeiden palveluiden löytämiseen ja niissä asioimiseen. Työtä tehdään myös kaduilla ja kouluissa.

(Turun kaupunki 2012d.) Nuorisolaki muuttui 1.1.2011 lukien, ja sen mukaan työ- ja elinkeinotoimisto voi luovuttaa alle 29-vuotiaan nuoren tietoja kunnalle etsivää nuorisotyötä varten. (Työ- ja elinkeinotoimisto 2012.)

Muita palveluja Turussa on esimerkiksi nuorten työpaja fendari. Se on suunnattu turkulaisille alle 25-vuotiaille nuorille, jotka ovat ilman työ- tai opiskelupaikkaa. Työpajassa voi tehdä työtä, kartuttaa työkokemustiliä ja oppia uusia taitoja. Nuorten työpajassa autetaan opiskelu- ja työasioissa, ja myös muiden vaikeiden asioiden kanssa. Fendarissa on tekstiili-, kädentaito-, korjaus-, puu-, vene-, retki- ja kuljetuspaja sekä maalaamo. (Turun kaupunki 2012e.)

Työ- ja elinkeinotoimiston kanssa yhteistyötä tekee Nuorten Työtuki ry, joka tarjoaa pitkään työelämän ulkopuolella olleelle tai ensi kertaa työelämäänsä pyrkivälle työvoimatoimiston asiakkaalle tehokkaita polkuja työhön ja koulutukseen. Nuorten Työtuki ry:llä on omaa pajatoimintaa, jonka lisäksi se tarjoaa mm. urasuunnittelupalveluita ja suomen kielen opetusta maahanmuuttajille. (Nuorten Työtuki ry 2012.)

3 NUORTEN MAAHANMUUTTAJIEN KOULUTUS- MAHDOLLISUUDET TURUSSA

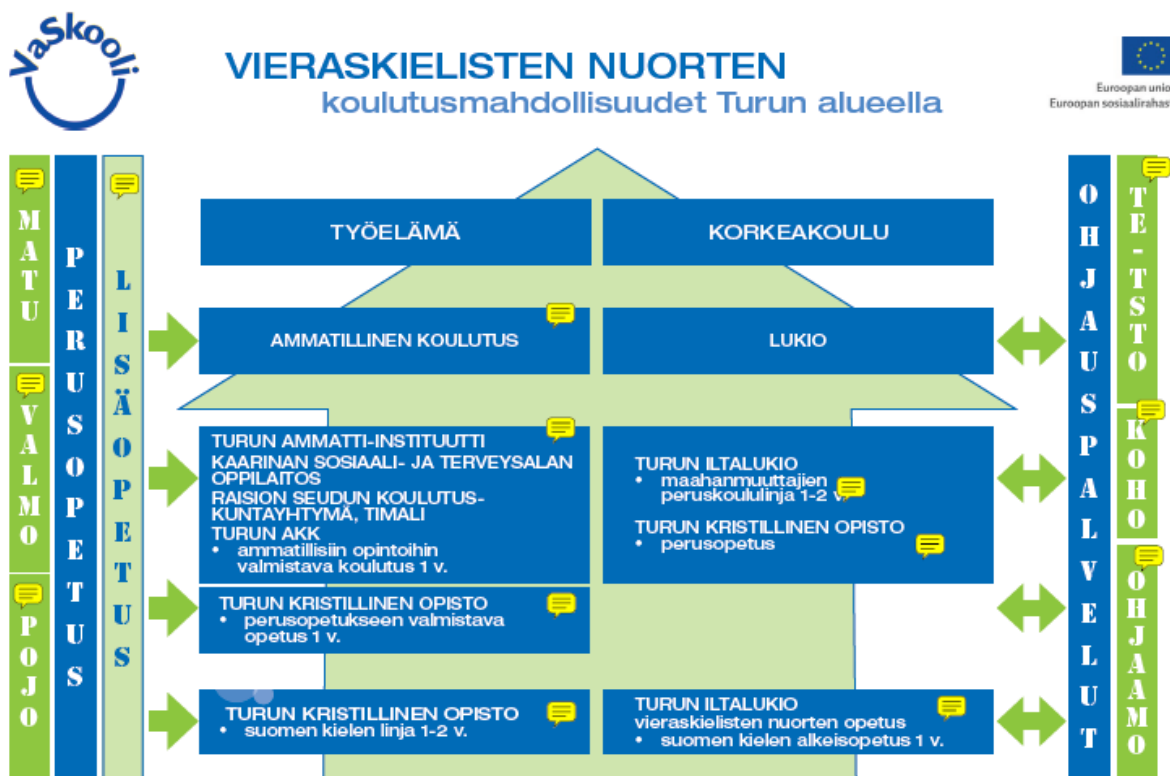
3.1 Turun kaupungin kotouttamisohjelman kehittämistoimenpiteet

Kaupunginvaltuuston tarkistaman vuosille 2007–2011 vahvistamien kehittämistoimenpiteiden noudattamista jatketaan uuden kotouttamisohjelman vahvistamiseen asti. (Kaupunginhallitus 2012.) Turun kaupungin kotouttamisohjelman kehittämistoimenpiteet 2007–2011 mukaan kotouttamisohjelmaan kuuluu nuoret-työryhmä. Sen tavoitteena on varmistaa, että maahanmuuttajanuoret, jotka eivät pääse toisen asteen opetukseen riittämättömän suomen kielen taidon vuoksi, eivät jää ohjaus- ja koulutusjärjestelmän ulkopuolelle ja varmistaa, että nuoret ja heidän vanhempansa saavat tarvittavan tiedon nuoren jatko-opintoihin ja työelämään siirtymiseksi. Kehittämistoimenpiteenä on yhden luukun periaate, jossa maahanmuuttajanuoret ohjataan kaupungin ja työhallinnon yhteistyössä perustamaan kartoitus- ja ohjauskeskukseen. Vastuutahona toimivat työvoimatoimisto, opetustoimi, ammattiopetus ja sosiaalitoimi. (Turun Kaupunki 2006f.)

Muita kehittämistoimenpiteitä ovat nuorten työllistämispalveluiden kokonaisuudenkehittäminen huomioimalla pajatoiminnan ja ohjaamon vakinaistamisessa erityisesti maahanmuuttajanuorten tarpeet. Erityiskohderyhmänä ovat nuoret, joilla ei ole perusopetuksen päättötodistusta tai joilla on riittämätön kielitaito jatko-opintoihin. Peruskoulun päättötodistuksella toiselle asteelle pyrkineille opiskelijoille, jotka eivät ole saaneet opiskelupaikkaa, tulee löytää koulutuspolku ja antaa yksilöllinen ohjausjatkopolku. Kehittämistoimenpiteen tarkoituksena on luoda riittäviä perusopetuksen jälkeisiä jatko-opiskelupaikkoja. (Turun kaupunki 2006f.)

3.2 Vieraskielisten nuorten koulutusmahdollisuudet Turussa

VaSkooli-projektin kuvio esittelee Turun alueen koulutusmahdollisuudet vieraskielisille. Vuosina 2004–2007 VaSkooli-projekti kehitti Turun ja Salon seutukuntiin alueellisen koulutustakuumallin, jota voidaan hyödyntää myös muualla Suomessa. Koulutuspolkukuvaukset toimivat ohjauksen ja tukemisen apuna. Malli perustuu joustavaan työelämäyhteistyöhön, moniammatillisiin ohjaus- ja tukitoimiin, oikeanlaisten koulutuspaikkojen riittävyyden varmistamiseen, vanhempien kasvatusvastuun tukemiseen sekä oppilaiden elämänhallinnan ja työelämäkokemusten lisäämiseen. VaSkooli-projektin toteuttivat Turun ammatti-instituutti, Turun kaupungin opetuspalvelukeskus, Turun kaupungin nuorisoasiainkeskus, Turun yliopisto / koulutussosiologian tutkimuskeskus, Kaarinan kaupunki, Liedon kunta, Naantalin kaupunki, Raision kaupunki ja Salon seudun koulutuskuntayhtymä. (VaSkooli-projekti 2012.)

Kuvio 1. Vieraskielisten nuorten koulutusmahdollisuudet Turun alueella (VaSkooli-projekti 2012.)

Kuvio 1:n koulutusmahdollisuudet etenevät nuolten mukaisesti alhaalta ylöspäin alkeisopetuksesta korkeakouluun ja työelämään. Lisäopetus ja ohjauspalvelut toimivat opiskelijan yksilöllisten tavoitteiden tukena. Perusopetuksen vaihtoehdot ovat: matu eli maahanmuuttajien tuettu opetus, joka on tarkoitettu perusopetuksen oppilaille. Matu:ssa on eri oppiaineiden tukiopetusta suomeksi. Valmo on peruskouluun valmistava opetus, jossa opiskellaan suomea ja koulunkäyntiin tarvittavia valmiuksia. Pojo eli perusopetuksen johdanto-opinnot koulutus on tarkoitettu maahanmuuttajille, joilta puuttuu alakoulun oppimäärä. (Maahanmuuttajanuorten VaSkooli 2012.)

Lisäopetus sisältää 10. luokan, ammattistartin sekä valmentavan ja kuntouttavan koulutuksen. Turun kristillinen opisto tarjoaa maahanmuuttajille suomen kielen opetusta ja perusopetukseen valmentavaa koulutusta. Turun ammatti-instituutti, Kaarinan sosiaali- ja terveysoppilaitos nykyisin Livia ammattiopisto, Raisio seudun koulutuskuntayhtymä, Timali ja Turun Akk tarjoavat ammatillisiin opintoihin valmentavaa koulutusta. Turun iltalukio tarjoaa suomen kielen opetusta ja maahanmuuttajien peruskoululinjan. Näistä yllä olevista koulutuksista on mahdollista jatkaa toisen asteen koulutukseen ja aina työelämään asti. (Maahanmuuttajanuorten VaSkooli 2012.)

Maahanmuuttajat voivat suorittaa ammatillisen perustutkinnon ammatillisissa oppilaitoksissa, ammatillisissa aikuiskoulutuskeskuksissa, kansanopistoissa tai oppisopimuskoulutuksena. Ammatillisen perustutkinnon jälkeen voi hakea opiskelemaan yliopistoihin ja ammattikorkeakouluihin. Maahanmuuttajien opetus voidaan järjestää joustavasti eli he voivat opiskella suomen tai ruotsin kieltä toisena kielenä. Vieraskieliset opiskelijat voivat saada myös opetusta omassa äidinkielessään. Maahanmuuttajille voidaan antaa tarvittaessa tukiopetusta eri aineissa. (Kuusela ym. 2008, 28.)

Toisen asteen ammatillista peruskoulutusta Turussa antavat Bovallius-ammattiopisto, Paasikivi-opisto, Turun ammatti-instituutti, Turun Ammattiopistosäätiö, Turun kristillinen opisto, Turun konservatorio ja Turun Yksityiset Ammattioppilaitokset eli TYA-oppilaitokset (Turun Kaupunki 2012g).

4 NUORTEN MAAHANMUUTTAJIEN AMMATILLISEEN PERUSKOULUTUKSEEN VALMISTAVA KOULUTUS – VALMA

4.1 Turun ammatti-instituutti nivelvaihekoulutuksen järjestäjänä

Turun ammatti-instituutti on Turussa toimiva toisen asteen ammatillista koulutusta antava oppilaitos ja se on yksi Suomen suurimmista toisen asteen ammatillisista oppilaitoksista (Turun ammatti-instituutti 2012a). Turun ammatti-instituutti järjestää Aninkaisten koulutalolla nuorten maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta. Koulutus luokitellaan nivelvaihekoulutukseksi. (Turun ammatti-instituutti 2012a.) Vuodesta 1999 lähtien on järjestetty ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta. 50:llä koulutuksen järjestäjällä on opetusministeriön lupa antaa tätä koulutusta. (Kuusela ym. 2008, 27.)

Nivelvaihekoulutuksien avulla pyritään antamaan erilaisissa elämäntilanteissa oleville mahdollisuus tuetusti, itseään kehittäen ja opiskelutaitojaan vahvistaen suunnitella tulevaisuuden vaihtoehtoja. Erityisesti maahanmuuttajanuori tarvitsee tukea ja ohjausta ammatinvalinnoissaan vieraassa kulttuurissa sekä suomenkielen taidon kehittämistä ammatilliseen peruskoulutuksen vaatimaan tasoon. (Hakkarainen 2012, 3.) Valmistavan koulutuksen suorittamisen jälkeen opiskelijalla tulisi olla valmiudet siirtyä suorittamaan 120 opintoviikon laajuista ammatillista peruskoulutusta oppilaitoksessa, oppisopimuskoulutuksena tai näyttötutkintoperusteisena. (Opetushallitus 2008, 36.) Lisävuosi ennen varsinaisia toisen asteen opintoja ennalta ehkäisee vääristä valinnoista tai puutteellisista taidoista johtuvia toisen asteen koulutuksen keskeytymisiä. Suosituksena on, että nivelvaiheen koulutuksia ei ketjutettaisi eli nivelvaihekoulutuksen voi käydä vain kerran. (Hakkarainen 2012, 3.)

Koulutuksesta on hyötyä yhteishaussa ja jatko-opinnoissa. Nuorten maahanmuuttajien valmistavan koulutuksen suorittamisesta opiskelija saa kolme lisäpistettä toisen asteen yhteishaussa. (Hakkarainen 2012, 3.) Opetussuunnitelman perusteiden mukaan maahanmuuttajille tarkoitettu ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus voi toimia yleisenä valmistavana koulutuksena ammatilliseen koulutukseen tai se voi olla alakohtaista valmistavaa koulutusta. (Kuusela ym. 2008, 27.)

4.2 Valma-koulutus

Nuorten maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus on tarkoitettu noin 17 - 25-vuotiaille nuorille. Nuorten maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaan koulutukseen on pääsykoe, joka koostuu yleensä kirjallisesta kokeesta ja haastattelusta. Opiskelijan suomenkielen taitotaso tulee olla A2.2 eli peruskielitaidon tasoon, jotta hän voi saada koulupaikan Turun ammatti-instituutista. Maahanmuuttajanuori on yleensä asunut Suomessa 1-5 vuotta (Turun ammatti-instituutti 2012b).

Koulutus antaa valmiudet opiskeluun ammatilliseen peruskoulutukseen eri linjoilla. Koulutus sisältää suomen kieltä, muita opiskeluun tarvittavia aineita sekä tutustumisia eri ammatteihin. (Turun ammatti-instituutti 2012b.) Maahanmuuttajille ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan koulutuksen tavoitteena on edistää nuorten työllistymistä ja antaa maahanmuuttajille valmiuksia toimia suomalaisessa yhteiskunnassa. Koulutus parantaa maahanmuuttajaopiskelijan kielitaitoa ja muita koulutuksessa ja ammatissa tarvittavia valmiuksia. (Turun ammatti-instituutti 2012b).

Koulutuksen laajuus on vähintään 20 ja enintään 40 opintoviikkoa riippuen yksilöllisistä suorituksista. (Hallituksen esitys 107/2009.) Koulutus kestää lukuvuoden. Koulutus auttaa realististen ammatinvalintatoiveiden muodostumisessa, mahdollistaa opiskelupaikan saamisen ja luo mahdollisimman hyvän pohjan opiskelujen läpi viemiseksi sekä työllistymiselle opintojen jälkeen. Turun ammatti-instituutissa on myös aikuisille

maahanmuuttajille suunnattu valmentava koulutus. Valma on jakautunut palvelu- ja tekniikkapainotteiseen alaan (Valma) sekä sosiaali- ja terveysalan ryhmään (SoteValma). (Turun ammatti-instituutti 2012b.)

Ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavalla koulutuksella voidaan madaltaa siirtymäkynnystä perusopetuksesta ammatilliseen koulutukseen. Onnistuneilla koulutusvalinnoilla voidaan myös vähentää opintojen alkuvaiheen keskeyttämistä sekä parantaa koulutuksen läpäisyä. Riskiä jäädä koulutuksen ulkopuolelle ja syrjäytyä voidaan vähentää monipuolistamalla olemassa olevien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavien ja valmentavien koulutusten muotoja ohjaavalla ja valmistavalla koulutuksella. Opiskeluvalmiuksien parantuminen ja opiskelumotivaation kasvaminen parantaa mahdollisuuksia suorittaa opinnot ja siirtyä työelämään nopeammin. (Hallituksen esitys 107/2009.)

Nuorten maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen aikana opiskelijat tekevät yhteishaun. Yhteishaku on valtakunnallinen hakujärjestelmä Suomessa, jonka kautta haetaan keskitetysti toisen asteen koulutukseen tai korkeakoulutukseen. Toisen asteen yhteishaussa haetaan ammatilliseen peruskoulutukseen tai lukiokoulutukseen. Yhteishaku järjestetään kaksi kertaa vuodessa. Keväällä haetaan seuraavan syksyn koulutukseen ja syksyllä tammikuussa alkavaan. Maahanmuuttajien nuorten ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavassa koulutuksessa nuoret tekevät yhteishaun keväisin. (Koulutusnetti 2012 & Opintoluotsi 2011.)

Oppilaitokset järjestävät pääsy-, soveltuvuus- ja kielikokeita ennen opiskelijavalinnan tekemistä. Turun ammatti-instituutissa nuoret maahanmuuttajat tekevät kielikokeen keväisin Valma-koulutuksen aikana. Kielikoe ratkaisee otetaanko opiskelijan yhteishaun valinnat huomioon ammatillisen peruskoulutuksen yhteishaussa. Ammatilliseen peruskoulutukseen haun yhteydessä koulutuksen järjestäjä voi järjestää kielikokeen niille hakijoille, joiden äidinkieli on muu kuin opetuskieli. Oppilaitokset ilmoittavat hakijoille valintojen tuloksista ja opetushallitus postittaa jälkiohjauskirjeen

täydennyshaussa valitsematta jääneille hakijoille. (Koulutusnetti 2012 & Opintoluotsi 2011.)

Yhteishaussa on käytössä joustava valinta, joka sallii oppilaitoksen ottaa hakija erityisellä syyllä esimerkiksi opiskelijan ulkomainen tutkinto. Nuorten maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavassa koulutuksessa olevat oppilaat hakevat ammatilliseen peruskoulutukseen joustavalla haulla. Joustavaan haku -menetelmään on suunnitteilla muutoksia, jotka tulevat voimaan vuosien 2013–2014 välisenä aikana. (Ammatillisen- ja lukiokoulutuksen yhteishaku 2012.) Täydennyshakuun saa osallistua, jos ei kevään haussa saanut opiskelupaikkaa tai ei hakenut keväällä ollenkaan. Kaikkia keväällä yhteishaussa mukana olleita koulutuksia ei ole tarjolla täydennyshaussa. (Koulutusnetti 2012 & Opintoluotsi 2011.)

4.3 Ohjauksen rooli Turun ammatti-instituutissa

Valma-koulutuksen ohjauksen tavoitteena on, että opiskelija saa riittävästi tietoa koulutuksestaan ennen sen aloitusta ja sen aikana. Lisäksi tavoitteena on, että opiskelija osaa suunnitella opintonsa, seurata opintosuoritusten kertymistä ja hakea tukea opintojensa suunnitteluun. Hän osaa käyttää yhteiskunnan tarjoamia opiskelijahuollon palveluita ja muita ohjaus-, neuvonta- ja tietopalveluja. Ohjauksen tavoitteena on lisätä opiskelijoiden hyvinvointia, ehkäistä opintojen keskeyttämistä, edistää työllistymistä ja tukea jatko-opintoihin hakeutumista. (Opetushallitus 2008, 30.)

Koulutuksen järjestäjän on kiinnitettävä huomiota erityisesti niiden opiskelijoiden ohjaukseen, joilla on poissaoloja koulutuksesta, elämänhallintaan liittyviä vaikeuksia, opiskelu- tai oppimisvaikeuksia. (Opetushallitus 2008, 30–31.) Ihmisillä, jotka työskentelevät maahanmuuttajanuorten parissa on myös merkittävä rooli tukea ja kannustaa nuoria pitämään yllä heille itsellensä merkittäviä asioita (Haasjoki & Ollikainen 2010, 35).

Liitteistä löytyvän vuosikellon (Taulukko 1.) mukaan ohjaustoiminta tukee opiskelijaa koulutuksen eri vaiheissa, kehittää hänen valmiuksiaan, tehdä koulutusta ja elämänuraa koskevia valintoja ja ratkaisuja, edistää koulutuksellista, etnistä ja sukupuolten välistä tasa-arvoa ja opiskelijoiden hyvinvointia sekä ehkäistä syrjäytymistä. Ohjaus koostuu opiskelijoille annettavasta henkilökohtaisesta ja pienryhmäohjauksesta sekä eri opettajien ja ohjaajien antamasta henkilökohtaisesta neuvonnasta. Ohjaukseen liittyy läheisesti yhteistoiminta opiskelijahuoltoryhmän kanssa. (Opetushallitus 2008, 31.)

Ohjauksen tulee perustua kulttuuriselle tietoisuudelle, mutta jokaista opiskelijaa kohdellaan yksilönä. Maahanmuuttajanuorten kanssa työtä tekevä tarvitsee tietoa eri kulttuureista ja kykyä suhteuttaa tämä tieto suomalaiseen kulttuuriin. Ohjauksen järjestämisessä täytyy ymmärtää erilaisten tekijöiden vaikutus kotoutumisen onnistumiseen. Esimerkiksi maahanmuuttajan voi olla vaikeaa kielitaidon puutteesta johtuen tai muusta syystä kuvata aikaisempaa koulutus- ja työuraansa sekä osaamistaan. (Opetushallitus 2008, 31.)

Turun ammatti-instituutin tulee laatia opetussuunnitelmaansa opinto-ohjaussuunnitelma, joka toimii koko oppilaitoksen ohjaustyön kehittämisen välineenä. Suunnitelmassa määritellään, miten ja minkälaista tukea valmistavan koulutuksen opiskelija saa ohjaustoimintaan osallistuvilta. Siinä määritellään myös yhteistyö oppilaitoksen ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa. Ohjaussuunnitelman osaksi kuuluu opiskelijahuoltosuunnitelma. Ohjaustoimintaan osallistuvat kaikki Valma-koulutuksen opettajat sekä muut ohjauksesta vastuulliset. Opinto-ohjaajalla on päävastuu opinto-ohjauksen kokonaisuuden suunnittelusta ja toteutuksesta. Ohjauksen päätehtäviä Turun ammatti-instituutissa esitän (Taulukko 1.) vuosikellon avulla. (Opetushallitus 2008, 31.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuksen tarve ja tausta

Suomen kielen oppiminen on maahanmuuttajanuorelle tärkeää, sillä se mahdollistaa osallistumisen ympäröivään yhteiskuntaan (Räty 2002, 154). Maahanmuuttajien erityistarpeita tulisi huomioida erilaisin joustavin opetusjärjestelyin (Räty 2002, 149). Maahanmuuttajatutkimus on tarpeen, koska opetusjärjestelyiden tulisi vastata kasvavan maahanmuuton tuomiin haasteisiin ja yksilöllisiin tarpeisiin. Tutkimusten avulla voidaan löytää hyviä käytäntöjä ja kehittämis ehdotuksia maahanmuuttajanuorten koulutuspolkujen toimivuuteen.

Tutkimukseni taustalla olivat Turun ammatti-instituutin Valma-koulutuksen henkilökunnan huoli maahanmuuttajanuoren opiskelumahdollisuuksista nivelvaihekoulutuksen jälkeen. Tarkoituksena oli tutkia, miten yhteishaun kielikokeen hyväksytty tai hylätty tulos muuttaa opiskelijan tulevaisuuden suunnitelmia. Kartoitin neljän opiskelijan elämäntilannetta tarkemmin Valma-koulutuksen aikana. Etsin heille muita opiskeluvaihtoehtoja, kun ammatillinen yhteishaku ei onnistunut hylätyn kielikokeen tai kielteisen yhteishakupäätöksen vuoksi. Heille opiskelupaikan saanti ammatillisesta peruskoulutuksesta ei ollut vielä realistista ja ajankohtaista. Etsin tietoa olemassa olevista palveluista ja koulutusvaihtoehtoista nivelvaihekoulutuksen jälkeen. Nivelvaihekoulutuksen saa pääsääntöisesti käydä vain kerran, joten soveltuvia jatkokoulutusmahdollisuuksia on todella vähän.

Haastatteluiden ja yksilöllisen ohjauksen avulla mietimme yhdessä heidän tulevaisuuden suunnitelmiaan. Tutkimuksen aikana neljä maahanmuuttajaopiskelijaa saivat tehostettua ohjausta tulevaisuuden valintoihin. Tutkimus tuo esille maahanmuuttajanuorten koulutusmahdollisuuksien vähäisyyttä, yksipuolisuutta ja ongelmakohtia Turussa. Maahanmuuttajien omien kokemusten ja mielipiteiden kautta tuon esille realistista kuvaa nuoren maahanmuuttajan tilanteesta Valma-koulutuksen aikana ja sen jälkeen. Tehtävänä oli myös tuottaa ajankohtaista tietoa

maahanmuuttajien tilanteesta ja palveluista sekä vaihtoehtoista Turun ammatti-instituutille.

5.2 Tutkimustavoitteet ja -tehtävät

Tutkittavaksi ryhmäksi muodostui Turun ammatti-instituutin nuorten maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavan palvelualan ryhmän neljä opiskelijaa. Palvelualan opiskelijoita oli yhteensä 10. Tutkimusaineistoni koostuu neljän maahanmuuttajanuoren kolmesta yksilöhaastattelukerrasta. Opiskelijat olivat valittu opinto-ohjaajan avustuksella. Opiskelijoiden suomenkielen taitotaso ja kiinnostus tutkimusta kohtaan vaikuttivat haastatteluun pääsyyn. Taitotaso vaikutti siten, että ryhmän ohjaajan ja opinto-ohjaajan mielestä ryhmän heikoimmat suomen kielen taitajat hyötyisivät eniten osallistumisesta haastatteluihini ja yksilölliseen ohjaukseeni.

Tutkimuksen tavoitteena oli tiedon tuottaminen ilman jatkokoulutuspaikkaa jääneen maahanmuuttajataustaisen henkilön jatkokoulutustoiveista ja mahdollisuuksista. Tavoitteena oli myös tuoda julki yksilöllisiä esimerkkejä maahanmuuttajanuorista ja heidän ammatilliseen peruskoulutukseen pääsyn haasteista sekä nuorten ajatuksia koulutusprosessin aikana. Tutkimustehtävinä oli saada esille maahanmuuttajaopiskelijan oma näkökulma hänen omasta tilanteestaan Valma-koulutuksen aikana ja koulutustoiveet Valma-koulutuksen jälkeen. Tehtävinä olivat myös koulutus- ja ohjausvaihtoehtojen esille tuominen.

Tutkimustehtävät

1. Mitä maahanmuuttajaopiskelija haluaa tehdä Valma-koulutuksen jälkeen?
2. Mikä on mahdollista maahanmuuttajaopiskelijalle Valma-koulutuksen jälkeen?
3. Mistä maahanmuuttaja saa jatkossa ohjausta ja apua tulevaisuuden suunnitelmia pohtiessa?

5.3 Tutkimusmenetelmä ja aineiston hankinta

Tutkimukseni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Perustelen laadullisen tutkimuksen käyttöä sillä, että tutkimukseni kuvaa maahanmuuttajaopiskelijan elämäntilannetta, opiskeluvaihetta ja mielipiteitä. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana on aina todellisen elämän kuvaaminen (Hirsjärvi ym. 2003, 152). Tutkimuksessa pyrin tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään löytämään ja paljastamaan tosiasioita. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 34). Yksi tärkeimmistä tosiasioista, joka tulee ilmi tutkimuksessa, on maahanmuuttajanuoren tilanne koulutusmaailmassa.

Laadullisessa tutkimuksessa suositetaan menetelmiä, joissa tutkittavien näkökulmat pääsevät esille, kuten haastattelussa (Hirsjärvi & Hurme 2000, 34). Tutkimusmenetelmänä käytin teemahaastattelua. Teemahaastattelu on puolistrukturoitu menetelmä, jossa teema-alueet ovat kaikille samat, mutta niiden järjestystä voidaan vaihdella. Haastatteluissani kysymykset olivat kaikille opiskelijoille samat. Haastateltavat vastasivat omin sanoin, koska vastauksia ei ollut sidottu vastausvaihtoehtoihin. Puolistrukturoidussa menetelmässä vain tietty haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon. Teemahaastatteluissani haastateltavat olivat kokeneet tietyn tilanteen. Teemahaastattelu ei kuitenkaan edellytä tiettyä kokeellisesti aikaansaatua yhteistä kokemusta. (Hirsjärvi & Hurme 2008, 47–48.)

Tein tutkimuksen aikana esihaastattelun ryhmässä ja muut haastattelut yksilöhaastatteluna. Haastattelu sopii moniin erilaisiin tutkimustarkoituksiin (Hirsjärvi & Hurme 2000, 34). Haastattelun etuna on joustavuus, sillä haastattelijalla on haastattelun aikana mahdollisuus toistaa kysymys, selventää sanamuotoja ja oikaista väärinkäsityksiä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75). Joustavuus ja toistettavuus ovat tarpeen maahanmuuttajia haastateltaessa, jotta he ymmärtävät kysymykset kielellisistä ongelmista huolimatta. Yksilöhaastatteluissa etuna on haastattelun luottamuksellisuus ja yksityisyys. (Alasuutari 2001, 153). Yksilöhaastattelut mahdollistavat hyvän työrauhan. Haastattelukysymykseni olivat hyvin henkilökohtaisia, joten oli tärkeää turvata luottamuksellinen ilmapiiri. (Eskola & Suoranta 2001, 87).

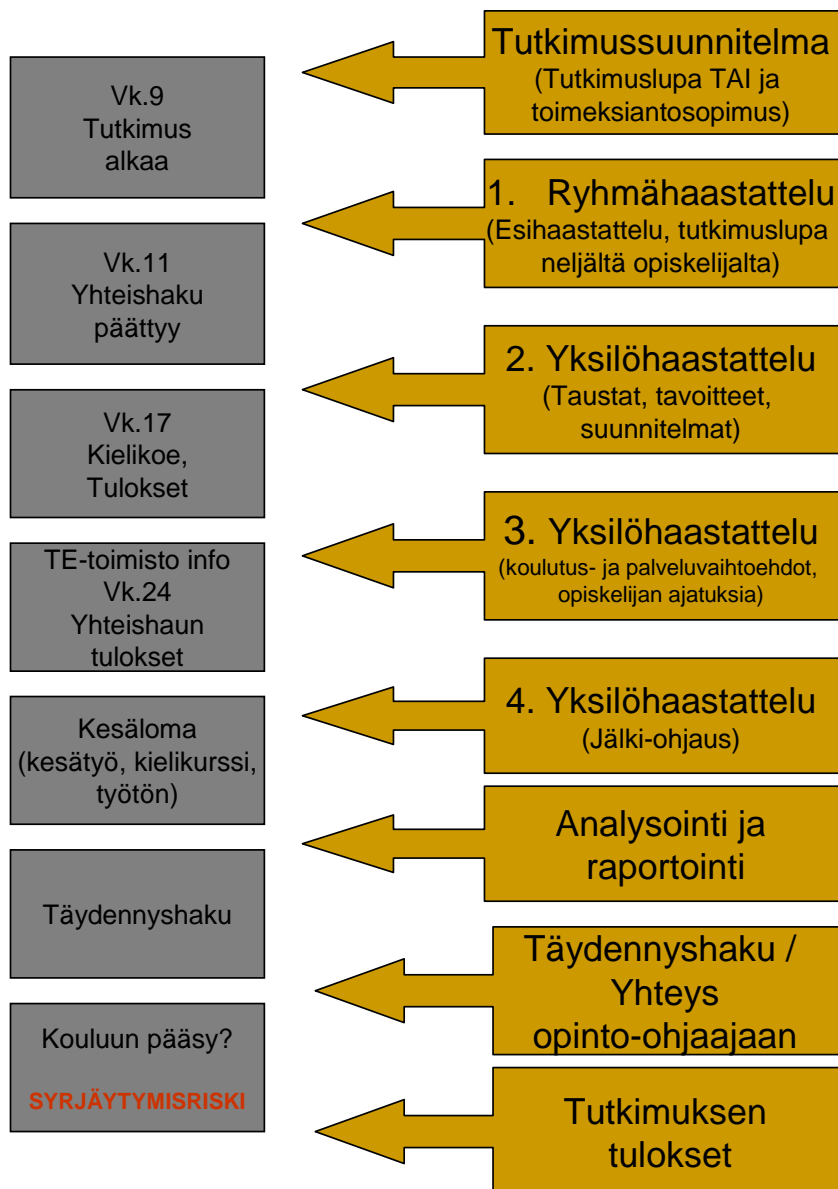
Haastattelut toteutin Turun ammatti-instituutin luokkatiloissa koulupäivän aikana, jotta haastatteluihin oli helppo tulla ja yhteistyö opettajien kanssa sujui joustavasti. Haastattelukysymyksiä minun piti muokata enemmän selkokieleisemmiksi ja aikataulut muuttuivat hieman kevään aikana lukujärjestysten vuoksi. Nauhoitin kaikki haastattelut, jotta pystyisin paremmin keskittymään itse haastattelutilanteeseen ja jotta pystyisin tarkentamaan keskusteluja.

Haastatteluiden lisäksi kirjoitin työpäiväkirjaa. Päiväkirjaa kirjasin harjoittelupäivien aikana maaliskesäkuun välillä. Seurasin haastateltavien opintojen etenemistä ja Turun ammatti-instituutin tarjoamaa opintojen ohjausta maahanmuuttajanuorille. Työpäiväkirja toimi apuvälineenä tutkimuksen aikana.

Kohdejoukkoni oli valittu harkinnanvaraisesti opinto-ohjaajan kanssa ja tutkimussuunnitelmani muotoutui harjoitteluni aikana. Tapaustutkimuskohteeni olivat ainutlaatuisia ja tulkitsin aineiston sen mukaisesti (Hirsjärvi ym. 2009, 161–164).

5.4 Tutkimusprosessin eteneminen

Tutkimusprosessin etenemistä havainnollistan kaaviokuvalla.

Kuvio 2. Tutkimusprosessin eteneminen

Tutkimuksen aloitusvaiheessa tein ensimmäisen haastattelun, esihaastattelun ryhmähaastatteluna, johon oli valittu opinto-ohjaajan ja opettajan toimesta neljä maahanmuuttajaopiskelijaa. Esihaastattelussa varmistin valittujen opiskelijoiden kiinnostuksen tutkimusta kohtaan, esittelin tutkimuskohdetta ja sovimme aikatauluista. Kerroin tutkimuksen luottamuksellisuudesta ja opiskelijat sitoutuivat yhteistyöhön. Vain ensimmäinen esihaastattelu oli ryhmähaastattelu. Muut haastattelut tein yksilöhaastatteluna. Heidän opiskelupolkua seurasin pääasiassa keväällä harjoittelujaksoni ajan Turun ammatti-instituutissa. Harjoittelun ohessa keräsin tietoa käytännöntyötä seuraamalla, tutustumalla Valman koulutussuunnitelmiin ja keräämällä tietoa kirjoista sekä internetistä. Olin myös mukana maahanmuuttajanuorten nivelvaihe- ja tiedonsiirtotiimin palaverissa.

Toinen haastattelu oli yksilöhaastattelu, jossa kysyin opiskelijan taustoja, koulutusta, tavoitteita, suunnitelmia ja yhteishakutoiveita. Toisessa haastattelussa tavoitteena oli myös tiedustella, mitä opiskelija haluaisi tehdä syksyllä, jos hän ei pääsisi kielikokeesta läpi ja yhteishaunvalinnat eivät toteutuisi. Yhteishakuaika oli jo päättynyt ja opiskelijat olivat tehneet yhteishaun opinto-ohjaajan kanssa. Olin mukana yhteishaunvalinnoissa, koska tavoitteenani oli seurata maahanmuuttajaopiskelijoiden opintopolkujen eri vaiheita.

Kolmannella haastattelukerralla olivat kielikokeen tulokset tulleet. Jos kielikokeesta ei päässyt läpi, yhteishaun valinnat eivät toteutuisi, koska opiskelijan kielitaito ei ole riittävä ammatilliseen peruskoulutukseen. Kolmas haastattelukerta sisälsi eri koulutus- ja palveluvaihtoehtojen läpikäymisen. Kolmatta haastattelua varten olin käynyt opiskelijoiden toiveet ja eri koulutusvaihtoehdot läpi opinto-ohjaajan kanssa. Kolmannella kerralla kysyin myös opiskelijan tunteita ja ajatuksia omaa elämäntilannetta kohtaan. Kolmannen kerran jälkeen järjestin myös infon uraohjaajan kanssa Turun työ- ja elinkeinotoimistosta, joka tuli ajankohtaiseksi opiskelijoille, joilla ei ole työtä eikä kesän kielikurssipaikkaa kesäksi.

Neljännessä viimeisessä haastattelutilanteessa tehtiin päätöksiä tulevaisuuden suhteen ja päätimme yhteistyön haastatteluiden osalta. Jos kielikokeesta oli päässyt läpi, yhteishauntulokset olivat juuri tulleet opiskelijan tietoon. Opiskelija joko pääsi ammatilliseen peruskoulutukseen tai kävimme muut vaihtoehdot läpi. Kerroin opiskelijalle, mistä saisi jatkossa ohjausta ja tukea Turun ammatti-instituutin ohjauksen jälkeen. Tein myös maahanmuuttajaopiskelijoiden kanssa mielialajanan liittyen omiin tuntemuksiin kevään aikana. Mielialajanan avulla opiskelija pystyi kuvaamaan paremmin tunteita, koska suomenkieli oli vielä heikkoa. Elokuun aikana olin yhteydessä opinto-ohjaajaan ja tarkistin opiskelijoiden koulutustilanteen.

5.5 Aineiston analyysimenetelmät

Haastattelut litteroin kirjoittamalla sana sanalta auki tekstimuotoon. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111.) Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 17 sivua. Litteroinnin aikana aineistosta karsiutui pois tutkimuksen kannalta epäolennaisia kohtia. Litteroinnin jälkeen luin aineiston läpi useampaan otteeseen ja etsin teksteistä yhdenmukaisuuksia sekä alleviivasin niitä eri väreillä. Pelkistin aineistoa vielä lisää ja etsin siitä vastauksia tutkimuskysymyksiini (Tuomi & Sarajärvi 2002, 111). Yleensä tutkija ei pysty hyödyntämään ja analysoimaan kaikkea keräämäänsä (Hirsjärvi ym. 2007, 220). Olen käyttänyt tutkimuksen tulososassa haastattelujen suoria lainauksia elävöittämään tekstiä. Lainaukset on merkitty tunnuksilla H1-H4. Tunnukset viittaavat neljään eri haastateltavaan. Olen lainauksia valitessani huomionut, että haastateltavat eivät saa olla tunnistettavissa lainauksien perusteella. Myös luotettavuuden ja yksityisyyden vuoksi kerron taustoista vain pääasioita tuloksissa.

Tutkimustulosten jäsentelyyn käytin kuvailevaa tutkimusotetta. Kuvaileva tutkimusote luetaan ns. sisällönanalyysien joukkoon, joilla tarkoitetaan yleensä kaikkia sellaisia laadullisia tutkimusmenetelmiä, joiden tarkoituksena on jollakin tavalla jäsentää, tiivistää ja kuvata tutkimusaineistoa. Kuvaileva lähestymistapa pyrkii kokoamaan tietoa tutkimuskohteesta eli kuvailemaan ja selittämään sitä, mutta välttää muuttamasta kohdetta toisenlaiseksi. Kuvaileva tutkimus sisältää

myös jonkin verran analyysiä esimerkiksi jo kohteen kuvaileva luokittelu on analyysin tekemistä. Pyrin kuvailemaan kohdetta objektiivisen puolueettomasti ja välttämällä aiheuttamasta mitään muutoksia, jotta kuvaus säilyisi luotettavana. (Virtuaali- ammattikorkeakoulu 2012.)

Laadullisessa tutkimuksessa tutkija luottaa omiin havaintoihinsa ja keskusteluihin haastateltavien kanssa. Lähtökohtana on aineiston monitahoinen ja yksityiskohtainen tarkastelu. (Hirsjärvi & Hurme 2000, 34). Analysoin tutkimusaineistoani käytännössä lukemalla sitä yhä uudelleen, pohtimalla tekstiä, luokittelemalla, vertailemalla ja tulkitsemalla (Rantala 2010, 113). Analysoin haastatteluaineiston käyttäen sisällönanalyysia. Sisällönanalyysilla pyritään saamaan tutkittavasta ilmiöstä kuvaus tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105.)

Aineistosta ei saa kadottaa sen sisältämää informaatiota, vaan pyritään luomaan mielekästä, selkeää ja yhteistä tietoa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110.) Aineistolähtöisessä sisällönanalyysissa tarkoitus on ymmärtää tutkittavia heidän omasta näkökulmastaan analyysin kaikissa vaiheissa. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 115.) Analysoimistani auttoi taulukko, jonka tein haastatteluista. Taulukko auttoi koostamaan asiat samalle paperille ja pystyin paremmin tarkastelemaan opiskelijoiden tilannetta. Taulukko toimi myös työvälineenä ja apuna ohjauskeskusteluissa opiskelijoiden kanssa. Taulukon avulla pystyin teemoittelemaan haastatteluaineistoa paremmin. Teemoittelulla tarkoitetaan aineiston jäsentämistä teemojen mukaisesti ja aineiston pelkistämistä. Teemat saavat merkityssisältönsä osittain itsenäisesti, osittain suhteessa toisiin teemoihin. (Aaltola & Valli 2001, 53–54.) Tutkimuksen teemoiksi nousivat opiskelijan tausta, toiveet ja ajatukset sekä elämäntilanne.

.

6 TUTKIMUKSEN TULOKSET

6.1 Tutkimustulosten esittely

Esittelen tutkimuksen tuloksia peilaten niitä kolmeen tutkimustehtävääni. Ensimmäisessä alaluvussa kerron maahanmuuttajanuorten mielipiteitä ja ajatuksia sekä suunnitelmia ammatinvalintaan ja tulevaisuuteen liittyen ennen kielikoetta. Toisessa alaluvussa taas kerron nuorten elämäntilannetta kielikokeen jälkeen ja heidän ajatuksiaan sekä peilaan opiskelijoiden koulutusmahdollisuuksia sen hetkiseen tilanteeseen. Kolmas alaluku sisältää nuoren elämäntilanteen kuvauksen Valma-koulutuksen päätyttyä, saaman ohjauksen kulkua Turun-ammatti-instituutissa ja jatko-ohjaus vaihtoehtoja, sekä tuntemuksia ja ajatuksia yhteishakuprosessin aikana ja hänen mielipiteitä ohjauksen määrästä. Jokainen alaluku muodostuu kolmesta eri yksilöhaastattelukerrasta ja niiden perusteella saaduista tuloksista.

Esihaastattelun jälkeen olin varmistanut opiskelijoiden sitoutumisen yksilöhaastatteluihin. Aloitin yksilöhaastattelut tiedustelemalla opiskelijoiden taustoja, jotta saisin selkeän kuvan heidän elämäntilanteesta. Haastateltavat olivat 18–20 -vuotiaita maahanmuuttajia, jotka olivat asuneet Suomessa noin 3–5 vuotta. Haastateltavien koulutustaustat olivat hyvin erilaiset. Kaksi haastateltavista ei ollut käynyt peruskoulua kotimaassaan, yhdellä nuorella oli peruskoulu jäänyt kesken Suomeen muuton vuoksi ja yksi oli suorittanut peruskoulun kotimaassaan. Jokainen oli opiskellut suomen kieltä muutamia vuosia ennen Valma-koulutukseen tuloa.

6.2 Maahanmuuttajaopiskelijan tilanne ja tulevaisuuden toiveet

Ensimmäisellä yksilöhaastattelu kerralla kysyin haastateltavien omia näkemyksiä suomen kielen taidoistaan ja käyttötavoistaan. Opiskelijat kertoivat pärjäävänsä suomen kielen kanssa erilaisissa tilanteissa.

H1: Mielestäni suomenkieli on riittävä. En puhu niin paljon kaverit kanssa.

H2: En tiedä oikeasti. Pankissa ei tarvitse puhua paljon. Mutta pärjään lääkärissäkin. Jännitän aika paljon puhumista. Ja jännittää kielikoe. Kirjoitan paljon ja puhun vähän.

H3: Osaan vastata, mutta ei niin tarkasti. Yleensä käytän vain omaa äidinkieltä. Minulla on myös suomenkielisiä kavereita.

H4: Hyvä, koska harjoituskokeesta pääsin läpi. Ei minulla ole suomenkielisiä kavereita.

Kysyin maahanmuuttajanuorilta, oliko heillä ammatinvalintaan vaikuttavia tai rajoittavia tekijöitä. Kahdella opiskelijalla vaikutti oma uskonto yhteishakuun ja ammatinvalintaan. Yksi haastateltavista oli valinnut ensimmäiseksi hakutoiveeksi yhteishaussa alan, jossa ei saa käyttää huivia hiusten peittämiseksi.

H2: Joo, meidän täytyy käyttää huivia.

Hän oli valmis miettimään huivin käyttöä, jos tulisi valituksi kyseiseen ammatilliseen koulutukseen, joka rajoittaa huivin käyttöä.

Toinen haastateltava kertoi uskonnon vaikutuksesta ammatin- ja työpaikanvalintaan.

H1: Työ ruokakaupassa ei onnistu, en halua koskea sianlihaan.

Kahdella muulla haastateltavalla ei ollut ammatinvalintaan vaikuttavia tekijöitä.

H3: Ei. Saan itse päättää, mitä haluan.

H4: Ei ole. Esimerkiksi meidän uskonto ja kulttuuri ei vaikuta.

Ensimmäisessä tutkimustehtävässä tarkastelin, mitä maahanmuuttajaopiskelija haluaa tehdä Valma-koulutuksen jälkeen. Kysyttäessä millaisia suunnitelmia tai toiveita sinulla on tulevaisuudelle, kaikki opiskelijat vastasivat tärkeimmäksi asiaksi päästä ammatilliseen peruskoulutukseen ja saada ammatin. Perheen saaminen myös mainittiin.

H1: Haluan ensin ammatin ja sitten perheen.

H2: Ajattelen jos pääsen opiskelemaan ammattia. Ammatti on nyt tärkein asia.

H3: En tiedä. Sanon tarjoilija.

H4: Haluan arkkitehdiksi, koska tykkään piirtää. En tiedä haluanko perhettä, en ole miettinyt.

Seuraavaksi kysyin maahanmuuttajaopiskelijoilta, mitä he haluavat tehdä Valma-koulutuksen jälkeen. Jokainen opiskelija halusi jatkaa ammatilliseen peruskoulutukseen.

H1: Haluaisin opiskella datanomiksi, jos en pääse haluan vielä jatkaa peruskoulussa iltalukiassa.

Opiskelija oli myös hakenut hoitoalalle lähihoitajaksi, jos yhteishaun ensimmäinen valinta ei toteutuisi. Toinen haastateltava halusi prosessialalle tai lähihoitajaksi. Kolmas haastateltava toivoi pääsevänsä hotelli- ja ravintola-alalle tai pintakäsittelijäksi. Neljäs haastateltava kuvaili valintojaan seuraavasti.

H4: Hain kellonsoittajan kadulle kaupanalalle liiketalous. Toinen vaihtoehto oli kotitalouskoulu ja kolmas lähihoitaja.

Haastatteluissa kysyin, mitä opiskelija haluaisi tehdä Valman jälkeen, jos kielikoe ei onnistuisi.

H1: Haluaisin työtä ja iltapäivällä iltalukiassa. Minulla on yksi vuosi vielä.

H2: Jos en pääse kielikoe läpi. En tiedä. Opiskelen suomen kieltä lisää.

H4: Haluan uudestaan Valma ja sit lähihoitajaksi.

Neljäs haastateltava ei muistanut, että Valma-koulutuksen voi suorittaa vain kerran. Hän ei osannut sanoa mitä haluaisi tehdä syksyllä, jos kielikoe ja yhteishaku eivät onnistuisi. Myöskään kolmas haastateltava ei pystynyt sanomaan omista ajatuksista syksyn suhteen.

Ensimmäisessä yksilöhaastattelussa kysyin myös opiskelijoiden ajatuksia sen hetkiseen elämäntilanteeseen.

H1: Joskus on vaikeaa, kahden päivän aikana vaihtui yhteishaunvalinnat. Halusin hoitoalalle, mutta sinne on vaikea päästä. Oli vaikeaa päättää.

Haastateltava kuitenkin kertoi olevansa positiivinen yhteishaun ja tulevaisuuden suhteen.

H2: Sinne on helpompi päästä. Siksi hain. Oikeasti haluaisin lähihoitajaksi. Mutta en saa se, koska on vaikea päästä. Ei se haittaa, voin päästä sinne joskus. Prosessiala on toinen mahdollisuus. Haluan lähihoitaja ja sitten sairaanhoitajaksi. Opiskelisin siellä, mutta se ei ole se unelma. En tiedä pääsisinkö se valintatesti läpi.

Toinen haastateltava kuvaa yhteishaunvalintojaan vaikeaksi, koska joutui luopumaan unelma-ammattistaan. Opettaja oli tehnyt hänelle soveltuvuuskokeen, jonka mukaan hän ei soveltuisi alalle. Opinto-ohjaaja oli kertonut hänelle, kuinka vaikeaa lähihoitaja koulutukseen pääseminen on Turussa, joten opiskelija oli muuttanut yhteishakuvalintojaan sen vuoksi. Yksi haastateltavista kuvaa tilannetta sekavaksi.

H3: Sekavaa. Tarjoilija on unelma-ammatti. Olla pomo ravintolassa. Edellisvuonna ajattelin bussikuljettajaa ja nyt taas muuttui tarjoilijaksi.

H4: Pelottaa ja on epävarma joskus. On vaikea miettiä. Omassa maassa en pääsisi edes arkkitehdiksi, on vaikea päästä. Olen saanut vaihtoehtoja koulupaikoista. Jos liiketalous pääsen loppuun, voin hakea arkkitehdiksi. On vaikea, jos opiskelen liiketaloutta suomalaisten kanssa. Kaikki on vaikeaa. Jos menen liiketalous kouluun ja valmistun, niin mitä voin tehdä?

Neljäs haastateltava ei ymmärtänyt liiketalouden yhteishakuvalintaansa. Hän ei tiennyt millaista työtä hän pystyisi tekemään kyseisellä koulutuksella. Kaikki opiskelijat olivat miettineet yhteishaunvalintojaan koulutuksen toteutumisen kannalta. He hakivat koulutuspaikkoihin, joissa hakijamäärät eivät ole niin

korkeita. Vain yhdellä opiskelijalla oli unelma-ammatti ensimmäisenä yhteishaun valinnoissa.

6.3 Maahanmuuttajaopiskelijan koulutusmahdollisuudet Turussa

Toisessa tutkimustehtävässä keskityin siihen, mitkä ovat yksilölliset urapolkuvaihtoehdot maahanmuuttajaopiskelijalle Valma-koulutuksen jälkeen. Toisella yksilöhaastattelukerralla kävimme opiskelijan kanssa läpi, mitä koulutusmahdollisuuksia hänellä on suoritettuaan Turun ammatti-instituutin nivelvaihekoulutuksen. Nuorille maahanmuuttajille ehdottamani paikat olivat kotityö- ja puhdistuspalvelujen perustutkinto, puoli vuotta kestävä kotitalousopetus, työ- ja elinkeinotoimiston organisoima työharjoittelu, puolen vuoden suomen kielen ja kansalaistoiminnan opinnot Turun Paasikivi-opistolla sekä Timalin avustajana arjessa – koulutus.

Opiskelijat olivat saaneet kielikokeiden tulokset ennen haastattelua. Ensimmäinen haastateltava oli ainoa, joka pääsi kielikokeesta läpi. Haastateltavan kohdalla piti odottaa kesäkuuhun asti yhteishakutuloksia. Kolmen muun opiskelijan kanssa oli selvää, että he eivät pääsisi haluamiinsa ammatillisiin peruskoulutuksiin hylätyn kielikokeen jälkeen. Haastateltavien kanssa kävin yksilölliset koulutusvaihtoehdot läpi syksyksi ja varmistin myös kesän suunnitelmat, jotta opiskelija saisi ylläpidettyä suomenkielen taitoa esimerkiksi kielikurssin avulla.

Ensimmäinen haastateltava oli valmis miettimään vaihtoehtoja syksyksi, jos hän ei pääsisi opiskelemaan datanomiksi. Hän oli ollut tyytyväinen kielikokeen tulokseen, mutta yhteishaunvalintakoe oli ollut vaikeampi. Hän haluaisi jatkaa Turun iltalukiossa peruskoulua toista vuotta, ja hän mietti työtä kaupanalalta esimerkiksi vaatekaupasta. Kesäksi opiskelija oli hakenut kesän kielikurssille Turun kristilliseen opistoon. Hän oli yrittänyt etsiä myös kesätyötä, mutta ei ollut vielä saanut työtä. Ehdotin opiskelijalle syksyksi työharjoittelumahdollisuutta. Hänen kohdallaan se oli järkevin vaihtoehto, koska hän halusi suorittaa peruskoulun loppuun iltalukiossa.

Toinen haastateltava oli saanut hylätyn kielikokeesta jo toisen kerran. Kyselin häneltä tuntemuksia kielikokeesta ja tulosten jaon jälkeen. Haastateltava uskoi, että jännityksellä oli vaikutusta kielikokeen tulokseen.

H2: Varmasti se haastattelu, kun mä pelkään tosi paljon. Mä jännitän tosi paljon, vaikka se oli perusasiat. Puhun tosi vähän. Mä tärisen koko ajan. Koe ei tuntu vaikea. Aika normaali. Helppo.

Opiskelija oli ollut poissa koulusta tulosten jälkeen ja kysyin vaikuttiko hylätty tulos opiskelumotivaatioon.

H2: Se oli ihan normaali, ei mitään vakavaa. Odotin molemmat hylätty tai.

Opiskelija kertoi, että perheasiat ja kielikokeen tulos oli ollut syynä poissaoloihin. Opiskelija kertoi, että hän oli myös ollut työhaastattelussa ja toivoi saavansa kesätyötä. Kielikurssi ei häntä kiinnostanut kesäksi. Ehdotin hänelle työharjoittelumahdollisuutta syksyksi.

H2: En halua työharjoitteluun. Mä haluan kouluun. Mutta en suomenkieli. Jos menen työharjoitteluun, ajattelen, että se ei auta oikeasti. Kotona on parempi kuin työharjoittelu. En halua tehdä työharjoittelu, koska ei siellä ole mitään muuta työtä varmasti. En tykkää työharjoittelusta.

Kerroin hänelle, että vaihtoehdot ovat vähissä. Työharjoittelun lisäksi hän voisi hakea talouskouluun täydennysshaun aikana, mihin on mahdollista päästä hylätyn kielikokeen jälkeen. Opiskelija halusi lähihoitajaksi, joten ehdotin talouskoulua ja avustajana arjessa koulutusta.

H2: Ei en tykkää laittaa ruoka. Ei mua kiinnosta. Mutta mä haluan ammatti, en siivota tai kotitalous, semmonen ammatti.

Toisella haastateltavalla oli myös peruskoulu iltalukiossa kesken. Jos hän saisi todistuksen keskiarvosanaksi kahdeksan, hänen ei tarvitsisi tehdä kielikoetta, ja hänet huomioitaisiin ammatillisten peruskoulujen yhteishaun täydennysshaussa.

H2: En tiedä. Nyt mä en tiedä mikä kiinnostaa. Suomen kieli on parempi kuin nämä. Mitä suomen kieli on?

Kerroin haastateltavalle, että vielä voi hakea opiskelemaan suomen kielen ja kansalaistoiminnan opintoja Turun Paasikivi-opistoon. Opiskelija jäi miettimään vaihtoehtoja seuraavalle kerralle.

Kolmas haastateltava vastasi kielikokeesta ja tuntemuksista tulosten suhteen seuraavasti.

H3: Testi ihan helppo, mutta mun kirjoittaminen on tosi heikko.

H3: Oli vähän yllätys. Se sattuu mun nuori sydän. Ei olen koskaan niin pettynyt. Jos tällä hetkellä ei onnistu niin ensi vuonna.

Hylätty tulos oli opiskelijalle ollut harmittava asia, ja hän kertoi, että ei ollut halunnut kertoa tuloksesta perheelle. Opiskelija sanoi, että oli vaikeaa kuvata tunteita ja sekavat ajatukset tekivät hänet hiljaiseksi. Haastateltava kertoi motivaation kuitenkin säilyneen.

H3: Ei joka asia onnistu niin helposti. Joskus tulee jotain ongelma. Voi voittaa sen joskus.

Haastateltava kertoi myös saaneensa kesätyöpaikan ja oli myös hakenut kielikurssille kesäksi. Haastateltava ei ollut suorittanut peruskoulua loppuun. Iltalukion peruskoulu olisi voinut olla hyvä vaihtoehto suomen kielen parantamiseksi, mutta hakuajat olivat jo menneet. Ehdotin opiskelijalle talouskoulua, koska hän haluaisi tarjoilijaksi. Kerroin myös avustajana arjessa koulutuksesta, työharjoittelumahdollisuudesta ja suomen kielen kurssista Paasikivi-opistolla sekä kotityö- ja puhdistuspalvelujen perustutkinnosta. Opiskelija jäi miettimään vaihtoehtojaan ja kuvaili tulevaisuuttaan seuraavasti.

H3: Mä olen miettiny, mitä ensi vuonna, mitä mä haen, kuka auttaa mua. En mä tiedä mitä mä teen. Mitä valitsen sit on vaikea mulle.

Kysyttäessä neljänneltä haastateltavalta tuntemuksia kielikokeen ja tulosten suhteen, hän kertoi että aluksi oli ollut surullinen hylätyn tuloksen vuoksi. Hänen ajatukset kuitenkin muuttuivat positiivisemmaksi.

H4: Niin helppo. Mä yritän sit ensi vuonna. Nyt on parempi hyvin, yritän ensi vuonna tai syksyllä. Seuraavaksi haluan joku peruskoulu tai joku kurssi.

Opiskelija oli hakenut kesän kielikursseille Paasikivi-opistoon. Kesätyö ei häntä kiinnostanut. Hän olisi valmis suorittamaan peruskoulun Suomessa, vaikka hän oli kotimaassa jo sen suorittanut. Hakuaika Turun iltalukion peruskouluun oli kuitenkin jo päättynyt. Työharjoitteluidea ei opiskelijaa kiinnostanut.

Haastateltava oli yhteishaussa hakenut talouskouluun, mutta se vaihtoehto ei häntä enää miellyttänyt. Opiskelija halusi jatkaa suomen kielen opintoja. Ehdotin suomen kielen opintoja syksyllä Paasikivi-opistolla. Opiskelija jäi miettimään vaihtoehtojaan seuraavalle kerralle.

6.4 Maahanmuuttajaopiskelijan tilanne ja jatko-ohjaus

Kolmas tutkimustehtäväni liittyi maahanmuuttajanuoren jatko-ohjaus palveluihin. Viimeisellä kolmannella yksilöhaastattelu kerralla, kerroin opiskelijalle, mistä hän saa jatkossa ohjausta ja apua tulevaisuuden suunnitelmia pohtiessa Turun ammatti-instituutin ohjauksen jälkeen.

Ensimmäinen haastateltava pääsi osallistumaan ammatillisen peruskoulutuksen valintakokeisiin, mutta ei tullut hyväksytyksi hakemiinsa oppilaitoksiin kesäkuun aikana. Opiskelija ei myöskään päässyt opiskelemaan kesän kielikurssille, mutta oli saanut kesätyöpaikan. Hänen ei tarvinnut ilmoittautua työttömäksi työ- ja elinkeinotoimistoon. Haastateltava oli saanut kutsun kielikokeeseen syksyllä alkavaan suomenkielen kurssiin Paasikivi-opistolla. Hän jäi vielä harkitsemaan, tekeekö hän kokeen, koska hänellä jatkuu iltalukion peruskoulu syksyllä. Opiskelija oli edelleen kiinnostunut työharjoittelusta syksyllä, jos hän olisi työtön. Työttömänä ollessa Turun työ- ja elinkeino toimistosta ohjataan työharjoitteluun, kun on ilmoittautunut toimistoon. Ehdotin opiskelijalle vielä koti- ja puhdistuspalvelun perustutkintoa, koska täydennysshaku olisi syksyllä. Tutkinto ei vaadi kielikoetta vaan hakuvaiheessa on haastattelu. Opinto-ohjaajan kanssa sovimme, että hän ottaa opiskelijaan yhteyttä elokuussa, ja kysyy uudestaan hänen halukkuutta tutkintoa kohtaan.

Toinen haastateltava erosi Valma-koulutuksesta edellisen yksilöhaastattelun jälkeen. Opiskelijasta lähetettiin tiedot Turun etsivä nuorisotyölle, jotta opiskelija ei jäisi ilman jatko-ohjausta. Haastateltava oli valmis käymään haastatteluissa ja ohjauksessani loppuun asti, vaikka hän erosi koulusta. Haastateltava oli saanut kesätyöpaikan kesäksi. Iltalukion peruskoulun todistuksen korottaminen ei ollut onnistunut nuoren mukaan. Opiskelija oli päättänyt hakea syksyksi Paasikivi-

opistoon opiskelemaan. Muut aikaisemmin ehdotetut vaihtoehdot eivät häntä kiinnostaneet.

Kolmas haastateltava ei ollut päässyt kesän kielikurssille, mutta oli aloittanut kesätyön. Opiskelija oli päättänyt hakea syksyn täydennyshaussa koti- ja puhdistuspalvelujen perustutkintoon. Opinto-ohjaaja lupasi ottaa opiskelijaan yhteyttä elokuussa ja tehdä hänen kanssaan hakupaperit.

Neljäs haastateltava ei päässyt kesäksi kielikurssille eikä hän halunnut tehdä kesätyötä. Hän oli ilmoittautunut työttömäksi Turun työ- ja elinkeinotoimistoon. Työvoimatoimistossa hänelle ehdotettiin lyhytkursseja ja työharjoittelua kesäksi. Opiskelija vielä mietti, hakisiko syksyn täydennyshaussa koti- ja puhdistuspalvelun perustutkintoon opiskelemaan.

Haastateltavien opinnot olivat takana ja kyselin myös heidän mielipiteitä Turun ammatti-instituutin tarjoamaan ohjauksen määrään ja laatuun.

H1: On saanut tarpeeksi tietoa, ensin oli vaikeaa päättää yhteishaku paikka. Olen ollut tyytyväinen.

H2: Hän antoi yhteishaun valintaoppaan. Ja luin kotona. Ja kyselin opolta mitä tämä ammatti tarkoittaa ja hän on järjestänyt meille koulukokeiluja. Olin tutustumassa keittiö, kaupanala ja datanomi. On ollut riittävästi ja on tullut tietoa eri vaihtoehtoista. Tarvitsimme lisää suomen kielen ymmärtämistä. Joskus on vaikea oppia ja se riippuu mistä on kotoisin.

H3: Ohjausta on tarpeeksi. Mun mielestä ei tarvitse lisää. Mutta mun suomen kieli on sama taso kun tulin.

H4: Olen saanut vaihtoehtoja koulupaikoista. Se riittää mitä koulusta saa. Suomenkielentaito on parantunut ja on tosi hyvä koulu.

Kaikki opiskelijat olivat sitä mieltä, että he olivat saaneet ohjausta tarpeeksi Turun ammatti-instituutissa. Yksi haastateltavista kuvaa opinto-ohjaajan konkreettista ohjaustyötä Valma-koulutuksessa. Opiskelijat antoivat myös palautetta yleisesti koulutuksesta.

Viimeisellä yksilöhaastattelukerralla opiskelijat piirsivät mielialajanan. Annoin valmiin pohjan (Liite 3), jossa oli kuusi erilaista tunnetta onnellisesta vihaiseen. Aikajanan kohdat muodostuivat eri tilanteista kevään aikana; ennen kielikoetta, kielikokeen jälkeen, kielikokeen tulokset, yhteishaun tulokset ja tulevaisuus.

Osalla haastateltavista oli ollut vaikeaa kertoa omista tunteistaan aikaisempien haastatteluiden aikana, joten halusin mielialajan avulla tukea tunteiden esille tuomista. Vain kahdella haastateltavista mielialajaviiva kävi iloisen puolella kevään aikana. Yhdellä opiskelijalla viiva pysyi surullisen ja alakuloisuuden puolella kielikokeen tuloksien jälkeenkin. Hylätyn kielikokeen saaneet erottuivat sillä, että he kokivat tilanteen surulliseksi ja itkuiseksi. Tulevaisuutta ajatellessa jokainen haastateltava oli piirtänyt viivan positiiviseen suuntaan.

Elo-syyskuun aikana olin yhteydessä opinto-ohjaajaan. Kaksi haastateltavista oli hakenut koti- ja puhdistusalan ammatilliseen peruskoulutukseen. He olivat myös päässeet opiskelemaan koti- ja puhdistusalan perustutkintoa. Neljäs haastateltava oli päässyt opiskelemaan suomen kieltä toivomaansa paikkaan Paasikivi-opistolle. Toinen haastateltava jäi ilman koulutuspaikkaa ja jatkossa Turun etsivänuorisotyö on häneen yhteydessä. Kuitenkin opiskelijan vastuulla on oma-aloitteisuus omien asioidensa hoitamisessa.

7 TULOSTEN YHTEENVETO

Kaikki haastateltavani ovat taustoiltaan ja elämäntilanteiltaan hyvin erilaisia. Heitä yhdistää kuitenkin se, että he kaikki ovat maahanmuuttajanuoria ja he opiskelivat Turun ammatti-instituutin nuorten maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavassa koulutuksessa. He kaikki hakivat ammatillisen peruskoulutuksen yhteishaussa ja tekivät kielikokeen. Maahanmuuttajanuorten elämäntilanteista puhuttaessa on syytä korostaa, että kysymys ei ole homogeenisesta ryhmästä (Kuusela ym. 2008, 3).

Vain kaksi haastateltavaa mainitsi yksilöhaastatteluiden aikana, että heillä on suomenkielisiä ystäviä, joiden kanssa he puhuvat suomeksi. Tarnasen ja Sunin (2005, 14) mukaan laajemman sosiaalisen verkoston avulla nuorten maahanmuuttajien kielitaito kehittyisi paremmin ja toisaalta hyvän kielitaidon avulla heidän osallistuminen sosiaaliin verkostoihin aktivoituisi. Suomen kielen taito on avainasemassa suhteessa nuoren kotoutumiseen uuteen asuinmaahan (Opetushallitus 2007, 16). Myös maahanmuuttajanuoren kokemukset sosiaalisesta verkostostaan ja saamastaan ohjauksesta eri palveluihin ja koulutuksiin vaikuttavat nuoren viihtyvyyteen Suomessa (Tarnanen & Suni 2005, 9). Nuorten taloudellinen ja sosiaalinen pääoma heikkenevät tulevaisuudessa, jos he jäävät samalle kielitaidon tasolle Valma-koulutuksesta valmistuttuaan (Liebkind ym. 2004, 79–81).

Haastatteluissa tuli ilmi jokaisen maahanmuuttajanuoren kohdalla, se että yhteishakuprosessi tuntui heistä sekavalta. Opiskelijat olivat saaneet tiivistä ohjausta ohjaajalta, opinto-ohjaajalta ja ryhmänohjaajalta Turun ammatti-instituutin vuosikellon (Taulukko 1.) ja ohjausten tavoitteiden mukaisesti. Kaikki opiskelijat olivat myös tyytyväisiä saamaansa ohjauksen määrään. Maahanmuuttajanuorelle sekavuutta aiheuttivat yhteishaunvalinnat, kielikokeen tulokset ja tulevaisuuden suunnitelmat. Nuoret olivat haastatteluhetkellä asuneet Suomessa suhteellisen lyhyen aikaa, joten he yrittivät vielä sopeutua uuteen asuinmaahan. Suuret muutokset elämässä vaikuttavat nuorten ajatuksiin ja päätöksiin. (Liebkind 1994, 22).

Haastatteluiden perusteella voidaan todeta, että nuoret eivät aina välttämättä edes ymmärrä yhteishakuvalintojaan ja että nivelvaihekoulutukseen pääsee vain kerran. Valma-koulutus tukee opiskelijoiden yhteishaunvalintoja koulukokeiluilla (Taulukko 1. Ohjauksen vuosikello). Opiskelijat tutustuvat ammatillisiin koulutuksiin koulukokeilujen aikana, mutta siltikään se ei takaa, että opiskelijat tietäisivät, mitä kyseinen ammatillinen koulutus sisältäisi ja mihin se antaisi mahdollisuuksia tulevaisuudessa. Maahanmuuttajaopiskelijat tarvitsevat erityistä ohjausta yhteishakuvaiheessa, jotta he saavat selkeämmän kuvan koulutusmahdollisuuksista. (Arajärvi 2009, 23–24; Lehdonvirta & Peltola 2005, 82; Pietiläinen & Seppälä 2003, 58–59.)

Tutkimustulosten mukaan opiskelijoiden yhteishakuvalintaan oli vaikuttanut yleisemmin koulutuksen aloituspaikkojen ja ensisijaisten hakijoiden määrät kuin unelma-ammatti. Nuorten omat haaveet ja toiveet sekä koulutusjärjestelmän tarjoamat mahdollisuudet eivät aina ole sovitettavissa yhteen (Arvonen ym. 2010, 212). Päällimmäisenä hakutoiveissa nousi esille toive saada edes jokin ammatti. Kaikki haastateltavat toivoivat saavansa ammatillisen koulutuksen heti Valma-koulutuksen jälkeen. Varasuunnitelmina olivat työn saanti ja suomen kielen parantaminen. Arvosen ym. (2010, 212) mukaan maahanmuuttajanuorilla on samantyyppisiä tulevaisuuden suunnitelmia kuin muillakin nuorilla.

Neljän haastateltavan kohdalla suurin koulupaikan saantiin vaikuttava tekijä oli opiskelijan suomenkielen taito kielikokeessa. Ammatilliseen peruskoulutukseen ei voi päästä opiskelemaan ilman hyvää suomenkielen kielitaitoa. (Arvonen ym. 2010, 212.) Kielikokeella tarkistetaan, että opiskelijan taidot riittävät uudessa koulutuksessa muun kantaväestön kanssa. Kielikokeen merkitys on myös suuri Valma-koulutukseen haettaessa. Näin varmistetaan, että opiskelijan suomen kielen taito on riittävä Valma-koulutuksen aikana ja hän pystyy kehittymään vuoden aikana seuraavaan kielikokeeseen, jonka perusteella hän voi saada ammatilliseen peruskoulutukseen opiskelupaikan. (Hakkarainen 2012, 3; Koulutusnetti

2012; Opintoluotsi 2011.) Myös Arvosen ym. (2010, 212.) havaintojen perusteella nuorten on vaikea edetä nivelvaihekoulutuksista tutkintotavoitteiseen koulutukseen saakka.

Tutkimuksen neljästä haastateltavasta yksi pääsi kielikokeesta läpi. Haastatteluissa tuli esille, että kielitaito ei aina kehity muutamankaan vuoden aikana ammatilliseen peruskoulutuksen vaatimaan tasoon. Valma-koulutus ei takaa suomen kielen edistymistä. Hylätyn kielikokeen saaneiden opiskelijoiden kielen kehittymiseen saattoivat vaikuttaa myös yksilölliset oppimisvaikeudet ja koulutustausta. Maahanmuuttajanuorilla kielitaito vaihtelee suuresti ja huonosti suomea osaavilla on suurempi riski jäädä koulutuksen ja työmarkkinoiden ulkopuolelle. Joustavaa valintaakaan ei voida soveltaa, jos ei ole tarvittavaa osaamista opinnoista selviämiseen. (Arajärvi 2009, 23.) Opetushallituksen selvityksen mukaan opiskelijoista suuremmalla osalla on suomen kielen taito kehittynyt melko paljon valmentavan koulutuksen aikana, mutta vain 61 % opiskelijoista oli saavuttanut yleisten kielitutkintojen tason 3. (Aunola & Ikonen 2001, 15.)

Haastateltavista kukaan ei ollut saanut koulupaikkaa kesäkuuhun mennessä. Valma-koulutuksen jälkeen opiskelijan vaihtoehdot kesäksi olivat kesän kielikurssi tai kesätyö. Kesäloman aikana opiskelijan kannattaisi kehittää suomenkielen taitoa, mutta haastateltavat eivät saaneet kesän kielikurssipaikkaa. Kielikurssin avulla opiskelija olisi voinut valmistautua täydennysshakuun paremmin ja ylläpitää suomen kielen taitoa. Kolme haastateltavista oli saanut kesätyöpaikan. Työttömät opiskelijat ilmoittautuvat Turun työ- ja elinkeinotoimistoon.

Turun ammatti-instituutin ohjaaja ja opinto-ohjaaja antoivat jälki-ohjausta vielä kesäkuun aikana ja auttoivat täydennysshaussa elokuussa (Taulukko 1. Ohjauksen vuosikello). Koulupudokkaat ohjattiin etsivä nuorisotyön asiakkaaksi. Heistä tehdään aina ilmoitus Turun etsivä nuorisotyölle. VaSkooli-projektin (Kuvio 1.) mukaan ohjauspalveluina toimivat Työ- ja elinkeinotoimisto, ohjaamo ja koho. Ohjauspalvelut eivät sovellu Valma-koulutuksen suorittaneille, jos opiskelija tekee työtä ja on yli 18-vuotias.

Etsivä nuorisotyö taas antaa kaikille nuorille ammatillista ohjaustyötä 29-ikävuoteen asti (Turun kaupunki 2012d).

Haastatteluissa tuli ilmi, että opiskelijoiden vaihtoehdot ovat vähissä Valmanivelvaihekoulutuksen jälkeen. Opiskelijat pystyivät hakemaan yhdelle syksyllä alkavalle suomenkielen kurssille. Ammatillisia peruskoulutusvaihtoehtoja oli vain yksi tarjolla täydennyshaussa. Myös nivelvaihekoulutuksia oli yksi vaihtoehto. Yleensä täydennyshaussa aloituspaikkoja ja koulutusvaihtoehtoja on vähemmän. Pääsy mahdollisuudet olivat siis pienet. Haastatteluiden mukaan viimeisenä vaihtoehtona opiskelijalla oli työharjoittelu. Nuorilla on oikeus työ- ja elinkeinotoimiston tarjoamaan työharjoitteluun, jos hän on alle 25-vuotias, eikä hänellä ollut ammatillista koulutusta ja hän kuului työmarkkinatukijärjestelmän piiriin (Työ- ja elinkeinotoimisto 2012).

Tutkimukseni perusteella jokainen opiskelija sai jatko-ohjausta ja heille oli tarjolla muutamia koulutusvaihtoehtoja. Haastateltavista kolme opiskelijaa sai opiskelupaikan syksyllä. He voivat yrittää kielikoetta ensi vuonna uudestaan ja hakea yhteishaussa ammatilliseen koulutukseen. Jatkokoulutuksen suppean tarjonnan vuoksi, opiskelijat joutuivat uudelleen miettimään, mitä he haluaisivat seuraavaksi tehdä ja mihin heillä riittäisi motivaatio. Vaihtoehdot eivät olleet kaikille mieluisia, joten opiskelijan oli tehtävä vaikeita päätöksiä tulevan suhteen.

Haastatteluissa tuli ilmi, että vähäiset vaihtoehdot saivat opiskelijan aloittamaan koulutuksen alalla, mikä ei häntä edes kiinnostanut aikaisemmin. Opiskelijoiden yhteishaku prosessi oli jokaiselle haastateltavalle nuorelle haasteellista aikaa. Haastatteluiden ja mielialajanan perusteella voidaan todeta, että opiskelijat kokivat suuria pettymyksen ja surun tunteita, mutta he myös pystyivät ajattelemaan tulevaisuudestaan positiivisesti vastoinkäymisistä huolimatta. Yksilöhaastatteluiden perusteella voidaan todeta, että opiskelijoiden tunteet vaikuttivat opiskelumotivaatioon ja koulunkäyntiin. Lämsän (1999, 54) mukaan monet muutokset elämässä kielikokeen ja yhteishaun aikana

laskevat nuorten motivaatiota. Myös Rönkä (1999, 6) toteaa ongelmien kasaantumisen lisäävän riskiä syrjäytymiselle.

Yleisesti maahanmuuttajista ja maahanmuutosta on tehty tutkimuksia vuosien ajan, mutta juuri maahanmuuttajanuoriin tutkimuksia on kohdennettu vähemmän. Omaa tutkimustani lähellä olevan tutkimuksen on tehnyt Sari Miettunen Jyväskylän ammattikorkeakoulusta. Tutkielmassaan Maahanmuuttajaopiskelijoiden ohjaus valmentavassa työvoimakoulutuksessa Etelä-Savossa (2008) Miettunen tutki millä tavalla valmentavassa työvoimakoulutuksessa olevien maahanmuuttajaopiskelijoiden ohjausta tällä hetkellä maakunnassa toteutetaan. Miettusen tutkimuksessa ilmeni, että haasteellista oli maahanmuuttajaopiskelijoiden ohjaaminen heille soveltuviin täydennyskoulutuksiin. Miettusen tutkimuksen mukaan opettajat antoivat ohjausta opetuksen lomassa. Miettusen ja minun tutkimustulosten yhtäläisyyksiä ovat ohjauksen haasteellisuus jatko- ja täydennyskoulutuksiin sekä ohjauksen tärkeys opiskelijoiden koulutuspoluilla. Ohjaustyö vaikeutuu puuttuvien koulutusmahdollisuuksien vuoksi. (Miettunen 2008, 23–26.) Myös Opetushallituksen selvityksen mukaan ohjauksen merkitys on noussut esille kouluissa. (Aunola & Ikonen 2001, 15.)

Tutkimuksia nuorten maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen jälkeisistä mahdollisuuksista on hyvin vähän. Opetushallitus on tehnyt pienimuotoisia selvityksiä siitä, miten maahanmuuttajien valmistava koulutus on onnistunut. Ensimmäisessä selvityksessä vuonna 2000 oppilaitoksilta kartoitettiin mm. opiskelijoiden suomen kielen taidon kehitystä opiskeluaikana ja heidän jatko-opintosuunnitelmiaan. Opetushallituksen tulosten mukaan 56 % valmistavan koulutuksen opiskelijoista sai jatko-opiskelupaikan kyseisenä vuonna. Ilman opiskelupaikkaa jäivät ohjattiin käyttämään työvoimahallinnon palveluita, työhön tai opiskelemaan suomen kieltä. Tutkimukseni perusteella myös Turun ammatti-instituutin Valma-koulutuksen opiskelijat ohjataan kyseisiin palveluihin ja koulutuksiin. (Aunola & Ikonen 2001, 15.)

8 POHDINTA

8.1 Tavoite, menetelmät ja saadut päätulokset

Tutkimukseni tavoitteena oli tuoda esille ilman jatkokoulutuspaikkaa jääneen maahanmuuttajataustaisen henkilön jatkokoulutustoiveita ja koulutusmahdollisuuksia sekä tuoda julki yksilöllisiä esimerkkejä maahanmuuttajanuorista ja heidän ammatilliseen peruskoulutukseen pääsyn haasteista. Tutkimukseni yhteistyökumppanilta Turun ammatti-instituutilta tuli myös toive saada nuorten maahanmuuttajien ohjauspalvelut ja koulutusmahdollisuudet yksiin kansiin. Tavoitteena oli tuoda yksilöllisten tapausten avulla esille koulutuspolkujen toimivuutta Turussa.

Tutkimusmenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu. Haastattelukysymykset (Liite 2.) muotoutuivat tutkimustehtävien avulla, mutta suurin kysymyksiin vaikuttava tekijä oli haastateltavien tilanne heidän koulutusprosessin aikana. Tutkimuskysymykset tarkentuivat siis yksityiskohtaisemmiksi tutkimukseni aikana. Tutkimustyöni oli sidoksissa haastateltavien elämäntilanteeseen ja sen eri vaiheisiin. Haastattelut onnistuivat hyvin ja sain kerättyä tapauskohtaisia esimerkkejä maahanmuuttajanuorista koulutuspolulla. Haastatteluiden avulla tuli esille, miten maahanmuuttajaopiskelijan kielitaito ja koulutusvaihtoehdot kohtaavat nuoren arjessa ja minne opiskelija ohjautuu Valma-koulutuksen jälkeen.

Tutkimuksessani nuoret halusivat päästä ammatilliseen peruskoulutukseen nivelvaihekoulutuksen jälkeen. Ammatilliseen peruskoulutukseen pääsy on kuitenkin haastavaa riittämättömän kielitaidon vuoksi. Yhteishakutoiveiden pois sulkeutuessa opiskelijalle jäi vain muutamia koulutusvaihtoehtoja. Vähäisistä vaihtoehtoista maahanmuuttajanuoren piti löytää itsellensä sopivin koulutus tai hän jäisi odottamaan mahdollisesti jopa vuoden verran uutta mahdollisuutta hakea ammatillisen peruskoulutuksen yhteishaussa. Johtopäätöksenä voidaan todeta, että tämän hetkinen koulutusjärjestelmä uskoo opiskelijan pääsevän

ammattilliseen peruskoulutukseen nivelvaihekoulutuksen jälkeen, koska muita jatkokoulutusmahdollisuuksia on hyvin vähän.

Turun ammatti-instituutin antaman ohjauksen jälkeen vastassa ovat joko Turun etsivä nuorisotyö, Turun työ- ja elinkeinotoimisto tai uusi koulu, jossa opiskelija aloittaa opinnot. Tutkimuksessani tuli ilmi yksilöllisten esimerkkien avulla ohjauksen merkitys Valma-koulutuksen aikana ja sen jälkeen. Turun ammatti-instituutti toimii ohjauksen edelläkävijänä. Ohjaaja toimii opettajien ja opinto-ohjaajan tukena koulussa. Ohjaajan avulla varmistetaan, että maahanmuuttajaopiskelijat saavat henkilökohtaista ohjausta koulutuksen aikana. Mielestäni sosionomilla on tarvittavia ohjaajan valmiuksia, joita tarvitaan työskenneltäessä monikulttuurisessa oppilaitoksessa.

8.2 Työn ja menetelmien arviointi

Tutkimukseni tulokset olivat osittain minulle ja yhteistyökumppanilleni ennalta-arvattavissa. Tulokset todentavat maahanmuuttajanuorten koulutusmahdollisuuksien vähäisyyttä ja tärkeyttä nivelvaihekoulutuksen jälkeen. Maahanmuuttajatutkimusten uudempana näkökulmana kuitenkin tuli esille maahanmuuttajaopiskelijoiden yksilölliset elämäntilanteet Valma-koulutuksen aikana. Tutkimukseni todentaa myös ohjauksen tärkeää roolia ja perustelee ohjaajan, sosionomin työtä koulumaailmassa.

Koin haastattelun hyväksi menetelmäksi maahanmuuttajanuorten kanssa. Mielestäni yksilöhaastattelutilanne loi luottamuksellisen ilmapiirin, jonka vuoksi haastateltavat pystyivät puhumaan avoimemmin. Haastatteluiden avulla sain tutkimuksen tuloksiin henkilökohtaisempaa otetta. Haastattelutilanteisiin toi haastetta vähäinen kokemukseni tutkijana, mutta mielestäni onnistuin hyvin tavoitteessani.

Tutkimus on antanut minulle laajasti uutta tietoa, jota voin hyödyntää tulevalla työkentällä sosionomina. Toisaalta tutkimus on myös selkeyttänyt minulle maahanmuuttajanuorten ja koulutusmahdollisuuksien tilannetta erityisesti Turussa. Uskon, että tutkimuksestani on hyötyä niin maahanmuuttajaopiskelijoille kuin oppilaitosten työntekijöille.

Tutkimustyöni rajausta hankaloittivat aiheen laajuus. Tutkimuksella ei ollut varsinaisesti tilaajaa vaan Turun ammatti-instituutti toimi yhteistyökumppanina, jonka vuoksi aihetta ei ollut valmiiksi rajattu. Kokonaisuudessaan olen tyytyväinen työhöni, mutta jäin kaipaamaan lisää maahanmuuttajanuorten omia mielipiteitä tutkimuksen tuloksissa. Haastatteluiden tukena olisin voinut käyttää muutakin apuvälinettä kuin mielialajanaa.

8.3 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuutta voidaan parantaa esimerkiksi vertaamalla muita vastaavia tutkimuksia tutkimuksen analysoinnin aikana (Aaltola & Valli, 2001, 59, 61). Tutkimukseni analysointia ja vertailua vaikeutti muiden vastaavien tutkimusten puute. Maahanmuuttajia ja kotouttamista on tutkittu paljon, mutta niistä ei ollut paljoakaan hyötyä tutkimustyöni kannalta.

Tutkimukseni eettisyyden kannalta oli tärkeää, että annoin riittävästi tietoa tutkimukseen osallistumisesta mahdollisille haastateltaville (Hirsjärvi ym. 2003, 26–27). Kerroin haastateltavilleni perusteellisesti selkokielellä, mistä opinnäytetyössäni on kyse ja opinto-ohjaaja sekä ryhmän opettaja toimi tukenani, sillä en tuntenut vielä maahanmuuttajaopiskelijoita. Olin tehnyt lyhyen tiivistelmän tutkimuksestani ja sen kulusta nuorille. Kävimme tiivistelmän tiedot yhdessä läpi selventääkseni sen sisältöä. Näin varmistin, että he ymmärtävät, mihin osallistuvat (Hirsjärvi ym. 2003, 27). Opiskelijat suostuivat yhteistyöhön antamalla minulle yhteystietonsa. Kaikki haastateltavat olivat yli 18-vuotiaita.

Tutkimuksessani suurimpana haasteena olivat kielelliset ongelmat, koska haastateltavat eivät puhu äidinkielenään suomea. Sen vuoksi väärinkäsityksiä voi syntyä helposti. Kun haastattelija ja haastateltava tulevat eri kulttuureista, he

todennäköisesti myös tulkitsevat ympäröivää todellisuutta eri tavoin. Tämä saattaa heikentää heidän mahdollisuuksiaan ymmärtää toisiaan. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 80).

Yritin tehdä teemahaastattelurungon mahdollisimman selkokieliseksi, ja olin valmis selittämään termejä ja kysymyksiä haastattelun kuluessa tarkemmin. Tietyt kysymykset tuntuivat olevan haastateltaville vaikeita. Esimerkiksi omia tuntemuksia heidän oli vaikea kuvata jatkokysymyksistä huolimatta. Väärinkäsitysten välttämiseksi oli syytä tehdä varovaisia tulkintoja ja tarkasteltava tuloksia kriittisesti. (Ruusuvuori & Tiittula 2005, 102; Hirsjärvi ym. 2003, 28). Haastateltava voi kaunistella vastauksia tiedostamattaan tai vastata sen mukaan, mitä ajattelee haastattelijan haluavan kuulla (Alasuutari 2001, 95). Lähtökohtana on, miten olen tutkijana ymmärtänyt opiskelijoita haastattelun ja tulostanalyysin aikana.

En ollut entuudestaan tuttu haastateltaville tutkimuksen alussa. Koko kevään kestävä harjoittelu kuitenkin toi opiskelijat tutummaksi tutkimuksen edetessä. Kerroin haastateltaville, että teen tutkimusta opiskelijana en työntekijänä. Kuitenkin on mahdollista, että osa haastateltavista ajatteli minun toimivan työntekijän roolissa. Se saattoi vaikuttaa haastateltavien vastauksiin haastatteluiden aikana. Yhteistyö auttoi rakentamaan luottamuksellisen suhteen haastateltaviin.

8.4 Toiminta- ja kehittämis ehdotukset sekä jatkokehittämis ideat

Yhteisen haun koulutusten ulkopuolelle jää valtavasti maahanmuuttajia, joiden kielitaito ei riitä ammatilliseen koulutukseen tai työelämään. Opetushallituksen, lukuvuotta 2005–2006 koskevan kyselyn maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistavaa koulutusta järjestäville tahoille, mukaan oppilaitoksista 63 % ilmoitti opintojen laajuudeksi vuoden eli 40 opintoviikkoa. Enemmistö oppilaitoksista oli tyytyväisiä nykyiseen laajuuteen, mutta noin neljännes toivoi kuitenkin koulutuksen laajentamista 20–40 opintoviikolla. (Aunola & Korpela 2006, 6–7, 10, 19, 21; Kuusela ym. 2006, 52.) Mielestäni Valma-koulutuksen laajentamisella ehkäistäisiin nuorten mahdollisuutta pudota

koulutuspolulta ja ylläpidettäisiin heidän kielitaitoa. Jo puolen vuoden tai kokonaisen vuoden odottelu seuraavaan kielikokeeseen käymättä suomen kielen kursseilla, lisää nuoren riskiä jäädä kotiin pidemmäksi ajaksi. Myös Opetushallitus tukee kehittämis ehdotusta tekemässään lausunnossa (6.10.2006), eduskunnan sivistysvaliokunnalle. Tämä tehostaisi maahanmuuttajien siirtymistä ammatilliseen peruskoulutukseen. (Kuusela ym. 2008, 52.)

Kyselyssä selvitettiin myös, miten opiskelijat ovat sijoittuneet valmistavan koulutuksen jälkeen. Useat vastaajat totesivat, että järjestelmällistä seuranta ei ole opiskelijoiden sijoittumisesta. (Kuusela ym. 2008, 52.) Seurannan avulla ehkäistäisiin paremmin koulutuspoluilta tippumista ja ohjattaisiin paremmin syrjäytymisvaarassa olevia (Kaupunginhallitus 2011). On tärkeää, että tieto maahanmuuttajanuoren tilanteesta välittyy eri tahoille esimerkiksi työ- ja elinkeinotoimistolle tai nuorisotyölle. Myös Kuuselan ym. (2008,3) mukaan opiskelijoiden tilanteeseen tulee kiinnittää enemmän huomiota koulumuotojen välisessä siirtymävaiheessa, mutta kuitenkin tulee muistaa, että nuorten kohtaaminen ei rajoitu vain kouluun. Koululla on kuitenkin olennainen merkitys sille, miten nuorten maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan onnistuu (Kuusela ym. 2008, 3).

Tutkimukseni herättää mieleen paljon uusia jatkotutkimuksia. Valma-koulutukseen kohdistuen voisi tehdä mielipidetutkimusta koulutuksen toimivuudesta maahanmuuttajanuorten näkökulmaa korostaen. Mitä opiskelijat toivovat nivelvaihekoulutukselta? Mitä mieltä opiskelijat ovat nivelvaihekoulutuksen mahdollisesta laajentamisesta? Myös henkilökunnan työn laadun kehittämiseksi, olisi hyvä kuulla työntekijöiden ajatuksia. Yksi olennaisimmaksi jatkokehittämisideaksi nousi ohjauksen rooli ja merkitys kouluissa. Tutkimusten avulla voitaisiin perustella paremmin sosionomin työn tärkeyttä oppilaitoksissa. Myös koulutusten siirtymävaiheita ja seurannan toimivuutta olisi tärkeää tutkia, jotta nuori saa tarvittavan avun siirtyäkseen työelämään.

LÄHTEET

- Aaltola, H. & Valli, R. 2001. Ikkunoita tutkimusmetodeihin. 2, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Alasuutari, P. 2001. Laadullinen tutkimus. 3., uudistettu painos. Jyväskylä: Vastapaino.
- Alitolppa-Niitamo, A. 1993. Kun kulttuurit kohtaavat – matkaopas maahanmuuttajan kohtaamiseen ja kulttuurien väliseen vuorovaikutukseen. 2 painos. Helsinki: Otava.
- Alitolppa-Niitamo, A.; Söderling, I. & Fågel, S. (toim.) 2005. Olemme muuttaneet: Näkökulmia maahanmuuttoon, perheiden kotoutumiseen ja ammatillisen työn käytäntöihin. Helsinki: Väestöliitto.
- Arajärvi, P. 2009. Maahanmuuttajien työllistyminen ja kannustinloukut. Helsinki: Sisäministeriön julkaisu 2/2009
- Arvonen, A., Katva, L. & Nurminen A. 2010. Maahanmuuttajien oppimisvaikeuksien tunnistaminen. Juva: WS Bookwell Oy.
- Aunola, U. & Ikonen, K. 2001 Opetushallitus. Maahanmuuttajat kotoutuvat - koulutus sen tukena. Helsinki: Yliopistopaino.
- Aunola, U. & Korpela J. 2006. Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus. Tilannekatsaus lukuvuodesta 2005–2006. Opetushallitus. Moniste 11/2006.
- Cantell, M. 2000. Monikulttuurinen nuorisotyö. Jyväskylä: Gummerrus
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2001. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 5. painos. Jyväskylä: Vastapaino.
- Haasjoki, E. & Ollikainen, T. 2010. Mikä sun mieltä painaa? Kriisit nuoruudessa ja mielenterveyden tukeminen koulussa. Vantaa. Hansaprint Direct Oy.
- Hakkarainen, H. 2012. Nivelvaihekoulutukset opas. Turku: Turun ammatti-instituutti, Nivelvaiheen koulutukset. Saatavissa myös <http://www.turkuai.fi/public/default.aspx?nodeid=10281&culture=fi-FI&contentlan=1>
- Hallituksen esitys HE 107/2009
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino
- Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2000. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15., uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. 13., osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hulewat, Phyllis 1996. Resettlement: A Cultural and Psychological Crisis. Social work. Mar 96, vol. 41, issue 2. P. 129 – 135.

Huttunen, H-P., Karinen, R., Kivisik, K., Korhonen, I., Laine, H., Mikkonen, M., Prisada, J., Ruohomäki, I. & Sallinen, S. 2012. Alkukartoituksen avuksi. Esimerkkejä kotoutumislain mukaisen alkukartoituksen hyvistä käytännöistä. Työ- ja Elinkeinministeriön julkaisuja. Työ ja yrittäjyys 11/2012 http://www.tem.fi/files/32187/TEMjul_11_2012.pdf

Hänninen, K. 2007. Palveluohjaus. Asiakaslähtöistä täsmäpalvelua vauvasta vaariin. Helsinki: Stakes. Saatavissa myös <http://www.stakes.fi/FI/Julkaisut/VerkkoJulkaisu.htm?ProductId=17240>

Kuusela J., Etelälahti A., Hagman Å., Hievanen R., Karppinen K., Nissilä L., Rönnerberg U. & Siniharju M. 2008. Maahanmuuttajaoppilaat ja koulutus - tutkimus oppimistuloksista, koulutusvalinnoista ja työllistämisestä. Opetushallitus. Helsinki: Edita Prima Oy. Saatavissa myös http://www.oph.fi/download/46518_maahanmuuttajaoppilaat_ja_koulutus.pdf

Kärkkäinen, H. 2011. Nuori putoaa putkesta – lasku 1,2 miljoonaa. Taloussanomien. Saatavissa myös <http://www.taloussanomien.fi/tyo-ja-koulutus/2011/04/18/nuori-putoaa-putkesta-lasku-12-miljoonaa/20115003/139>

Laki kotoutumisen edistämisestä 30.12.2010/1386.

Lehdonvirta, J. & Peltola, U. 2005. Maahanmuuttajien kuntoutusluotsauksen palvelumalli. Teoksessa Maahanmuuttajien työllistymisen tukeminen ja kuntoutusluotsaus. Majakka-Beacon –hankkeen loppuraportti. (toim.) Härköpää K., Peltola U. Kuntoutussäätiön työselosteita 29/2005. Helsinki: Yliopistopaino.

Liebkind, K. 1994. Maahanmuuttajat ja kulttuurien kohtaaminen. Teoksessa Liebkind, K. (toim.) Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Helsinki: Gaudeamus. 21-49.

Liebkind, K.; Mannila, S.; Jasinskaja-Lahti, I.; Jaakkola, M.; Kyntäjä, E. & Reuter, A. 2004. Venäläinen, virolainen, suomalainen. Kolmen maahanmuuttajaryhmän kotoutuminen Suomeen. Helsinki: Gaudeamus.

Lämsä, A. 1999. Nuorten elämänpiirit syrjäytymisen ja selviytymisen näyttämönä. Teoksessa Kuorelahti, M. & Viitanen, R. (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun – Nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto & Nuorisosiain neuvottelukunta.

Martin, M. 1999. Suomi toisena ja vieraana kielenä. Teoksessa Sajavaara, K. & Piirainen-Marsh, A. (toim.) Kielenoppimisen kysymyksiä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto

Miettunen, S. 2008. Maahanmuuttajaopiskelijoiden ohjaus valmentavassa työvoimakoulutuksessa Etelä-Savossa. Nykytila ja kehittämistarpeet. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

Nissilä, L., Vaarala, H., Pitkänen, K., & Dufva, M. 2009. Kaksi- ja monikielisten kielelliset oppimisvaikeudet ja kielen oppimisen tuki. Teoksessa: Nissilä, L. & Sarlin, HM. 2009. (toim.) Maahanmuuttajien oppimisvaikeudet. Opetushallitus. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy, s. 36 – 61.

Opetushallitus 2008. Maahanmuuttajien ammatilliseen peruskoulutukseen valmistava koulutus –opetus suunnitelman perusteet. Vaasa: Oy Fram Ab. Saatavissa myös (pdf) http://www.oph.fi/saadokset_ja_ohjeet/opetus suunnitelmien_ja_tutkintojen_perusteet/maahanmuuttajien_koulutus

Opetushallitus 2007. Aikuisten maahanmuuttajien kotoutumiskoulutus. Suositus opetus suunnitelmaksi. Helsinki: Edita Prima Oy. Saatavissa myös http://www.oph.fi/download/110537_aikuisten_maahanmuuttajien_kotoutumiskoulutus_opetus_uunnitelma.pdf

Paananen, S. 2005. Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus.

Phinney, J.S. ym. 2006. The Acculturation Experience: Attitudes, Identities, and Behaviors of Immigrant Youth. Teoksessa: Immigrant Youth in Cultural Transition. Acculturation, Identity and Adaptation Across National Contexts. Berry, J.W., Phinney, J.S., Sam, D.L. & Vedder, P. (toim.). USA: Lawrence Erlbaum Associates. 71-116

Pietiläinen, E. Seppälä, H. 2003. Palveluohjaus asiakastyössä ja organisaatiossa. Helsinki: Kehitysvammaliitto.

Puusaari, H. 1994. Suomeen kotoituminen: maahanmuuttajan opas. Helsinki: Ulkomaalaisten kriisikeskus, Suomen mielenterveysseura.

Rantala, I. 2010. Laadullisen aineiston analyysi tietokoneella. Teoksessa Aaltola, H. & Valli, R. (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-Kustannus. 106–126.

Reuter, A. & Jaakkola, M. 2005. Venäjänkielisten, vironkielisten ja kaksikielisten maahanmuuttajien sosiaaliset verkostot. Teoksessa Paananen, S. (toim.) Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus

Rissanen, P.; Partanen, L.; Pitkänen, S.; Teppo, T. & Salmela, T. 2004. Sillanrakentajat. Nuorisotyöttömyyteen ja maahanmuuttajien kotoutumiseen kohdistuneiden projektien arviointi suurilla kaupunkiseuduilla. Helsinki: Helsingin Kaupungin Tietokeskus.

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Haastattelu: tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Rönkä, A. 1999. Sosiaalinen selviytyminen lapsuudesta aikuisuuteen – ongelmien kasautumisen kolme väylää. Teoksessa Kuorelahti, M. & Viitanen, R. (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun – Nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Helsinki: Opetusministeriö

Räty, M. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Tampere: Tammi

Sisäasianministeriö 2009. Maahanmuuton vuosikatsaus. Maahanmuutto-osasto. Saatavissa myös http://www.intermin.fi/download/16395_maahanmuuton_vuosikatsaus_2009.pdf

Spangar, Timo. Kohti ohjauksen kokonaisvoimavarojen yhteiskehittämistä : ammatinvalinta- ja uraohjauksen kehittämishaasteiden strategisen perustan arviointitutkimus.

Suominen, S. & Tuominen, M. 2007. Palveluohjaus portti itsenäiseen elämään. Helsinki: Profami Oy.

Suutari, M. 2002. Nuorten sosiaaliset verkostot palkkatyön marginaalissa. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto.

Tarnanen, M. & Suni, M. 2005. Maahanmuuttajien kieliympäristö ja kielitaito. Teoksessa Paananen, S. (toim.) Maahanmuuttajien elämää Suomessa. Helsinki: Tilastokeskus

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Veijola, E. 2003. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2003:4. Helsinki: Opetusministeriö. Saatavissa myös http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2003/liitteet/opm_149_tr04.pdf?lang=fi

Viitanen, R. 1999. Nuorisotyöttömyys ja nuorten syrjäytymisen riskit. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Saatavissa myös http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/maat_tutkimukset/Nuorisotyttomyys_ja_nuorten_syrjityymisen_riskit.pdf

Elektroniset lähteet:

Kaupunginhallitus 2012. Kaupungin kehittämistoimenpiteiden jatkaminen. Viitattu 27.10.2012
<http://www05.turku.fi/ah/kh/2012/0416011x/2714882.htm>

Kaupunginhallitus 2011. Osallisena Suomessa – Turun hankkeen vuoden 2011 toiminnan raportointi. Viitattu 27.10.2012 <http://www05.turku.fi/ah/kh/2011/1107029x/2625746.htm>

Kela 2012. Kotoutumistuki. Viitattu 20.9.2012
<http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/100403170102EH>

Koulutusnetti 2012. Maahanmuuttajien koulutus. Viitattu 30.9.2012
<http://www.koulutusnetti.fi/?path=maahanmuuttajat>

Koulutustakuu 2012. VaSiTe-hankkeen toteuttajat. Viitattu 2012
http://www.koulutustakuu.fi/vasite_toteuttajat.html

Maahanmuuttajanuorten Vaskooli 2012. Viitattu 2012
<http://www.vaskooli.fi/maahanmuuttajat/koulutuspolku.html>

Nuorten TyöTuki ry 2012. Viitattu 20.10.2012 <http://www.nuortentyotuki.fi/?sivu=Etusivu>

OpinOvi 2012. Viitattu 30.9.2012 <http://www.opinoviturku.fi/palvelut.html>

Opintoluotsi 2011. Täydennyshaku ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen vapaille paikoille Viitattu 30.9.2012 <http://www.opintoluotsi.fi/Page/9ff40dda-e0dc-4aa3-a7c4-09441124442a.aspx>

Suomen Punainen Risti 2011. Turvapaikanhakijoiden ja pakolaisten vastaanotto. Viitattu 1.11.2012
<http://www.punainenristi.fi/tutustu-punaiseen-ristiin/tyomme-suomessa/turvapaikanhakijoiden-pakolaisten-vastaanotto>

Turku Pointti 2012a. Vapaa-ajan vietto ja harrastukset. Viitattu 20.9.2012
http://www.pointti.info/kunta/turku/vapaa-aika_faq

Turku Pointti 2012b. Viitattu 3.3.2012 <http://www.pointti.info/kunta/turku/nuortenturku>

Turun ammatti-instituutti 2012a. Mitä TAI on? Viitattu 21.9.2012
<http://www.turkuai.fi/public/default.aspx?nodeid=10235&culture=fi-FI&contentlan=1>

Turun ammatti-instituutti 2012b. Valma. Viitattu 5.3.2012
<http://www.turkuai.fi/public/default.aspx?nodeid=10281&culture=fi-FI&contentlan=1>

Turun kaupunki 2012a. Kotouttamisohjelma. Viitattu 3.3.2012
<http://www.turku.fi/Public/default.aspx?contentid=8545&nodeid=7045>

Turun kaupunki. 2012b. Maahanmuuttajien sosiaalipalvelut. Viitattu 4.3.2012
<http://www.turku.fi/Public/default.aspx?nodeid=4894&culture=fi-FI&contentlan=1>

Turun kaupunki 2012c. Kotouttamispalvelut. Viitattu 4.3.2012
<http://www.turku.fi/Public/default.aspx?nodeid=7045&culture=fi-FI&contentlan=1>

Turun kaupunki 2012d. Etsivä nuorisotyö. Viitattu 3.3.2012
<http://www.turkuai.fi/public/default.aspx?nodeid=17228&culture=fi-FI&contentlan=1>

Turun kaupunki 2012e. Nuorten työpaja. Viitattu 3.3.2012
<http://www.turku.fi/public/default.aspx?nodeid=10701&contentlan=1&culture=fi-FI>

Turun kaupunki 2006f. Turun kaupungin kehittämistoimenpiteet 2007–2011.
<http://www.turku.fi/Public/download.aspx?ID=34814&GUID={3745FBA4-A2D9-47F9-9FED-89702ACD0106}>

Turun Kaupunki 2012g. Ammatilliset oppilaitokset. Viitattu 20.10.2012
<http://www.turku.fi/public/default.aspx?nodeid=6666&culture=fi-FI&contentlan=1>

Työ- ja elinkeinoministeriö 2012. Kotouttamisen tärkeimmät toimijat. Viitattu 3.3.2012
<http://www.tem.fi/index.phtml?s=4627>

UNHCR 2012. Asylum and migration. Viitattu 26.2.2012
<http://www.unhcr.org/pages/4a1d406060.html>

Vaskooli-projekti 2012. Viitattu 19.10.2012 <http://www.vaskooli.fi/>

Virtuaali ammattikorkeakoulu 2012. Kuvailuva tutkimusote. Viitattu 10.3.2012
<http://www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464131489/1194289369433/1194290332634.html>

Taulukko 1. Ohjauksen vuosikello

Aika	Tehtävät	Vastuutaho
Elokuu	Jälkiohjaus edellisen vuoden opiskelijoille, jälkihaussa hakevien haastattelut, Valma-koulutus alkaa	Opinto-ohjaaja, Ohjaajat, Urasuunnittelijat, Ryhmänohjaajat
	Tulohaastattelut, ryhmäytyminen, orientaatio opiskeluun, sosiaalisuuksien selvittely	Ryhmänohjaajat, Opinto-ohjaaja, Ohjaajat, Sosiaalikirjuri
	Edellisen vuoden opiskelijoiden seuranta	Opinto-ohjaaja, Ohjaajat
Syyskuu	Syksyn yhteishaku	Opinto-ohjaaja, Urasuunnittelijat
	Opiskelijahuoltoryhmä	Opinto-ohjaaja, Ryhmänohjaajat
Lokakuu	Koulu- ja työelämäkokeilujen järjestäminen	Ohjaajat, Opettajat
	Opiskelijahuoltoryhmä, Pääsykoe SoteValmaan	Opinto-ohjaaja, Ryhmänohjaajat
Marraskuu	Opiskelijahuoltoryhmä	Opinto-ohjaaja, Ryhmänohjaajat
Joulukuu	Opiskelijahuoltoryhmä	Opinto-ohjaaja, Ryhmänohjaajat
	Koulukokeilut -> jatkuu huhtikuuhun	Opinto-ohjaaja, Ohjaajat, Ryhmänohjaajat
Tammikuu	Opiskelijahuoltoryhmä	Opinto-ohjaaja, Ryhmänohjaajat
	SoteValman perehdytys & integrointi	Opinto-ohjaaja, Ohjaajat, Ryhmänohjaajat
Helmikuu	Opiskelijahuoltoryhmä	Opinto-ohjaaja, Ryhmänohjaajat
	Edellisen vuoden opiskelijoiden seuranta (SoteValma)	Opinto-ohjaaja, Ohjaajat
	Yhteishaku	Opinto-ohjaaja, Ohjaajat, Urasuunnittelijat
Maaliskuu	Opiskelijahuoltoryhmä	Opinto-ohjaaja, Ryhmänohjaajat
Huhtikuu	Opiskelijahuoltoryhmä	Opinto-ohjaaja, Ryhmänohjaajat
	Turun ammatti-instituutin kielikoe, tulokset	Opinto-ohjaaja, Ohjaajat, Ryhmänohjaajat
	Valmentavan valintahaastattelut	Ryhmänohjaajat, ohjaajat
	Suoritusten tarkastaminen	Opinto-ohjaaja, Ryhmänohjaajat
	Pääsykokeisiin valmentaminen	Opinto-ohjaaja, Ohjaajat, Ryhmänohjaajat
Toukokuu	Opiskelijahuoltoryhmä	Opinto-ohjaaja, Ryhmänohjaajat
	Valman pääsykoe Työharjoittelu (1vk)	Ryhmänohjaajat, Ohjaajat
	Jatko-opintosuunnitelmat	Opinto-ohjaaja, Urasuunnittelija
Kesäkuu	Jälkiohjaus	Opinto-ohjaaja, Ohjaajat
Heinäkuu	Täydennysshaku	Opinto-ohjaaja, Ohjaajat, Ohjaamo

HAASTATTELURUNKO

TAUSTAKYSYMYKSET

Nimi

Ikä

Lähtömaa

Kansalaisuus

Äidinkieli ja muu kielitaito

Kauanko olet asunut Suomessa?

KOULUTUSTAUSTA

Oletko käynyt peruskoulun kotimaassasi tai Suomessa?

Mitä olet opiskellut ennen Valma-koulutusta?

Mitä suomen kielen kursseja olet suorittanut?

Mikä on mielestäsi suomen kielen taitotasosi?

Mitkä ovat omat odotuksesi tulevan kielikokeen suhteen?

Missä käytät suomen kieltä?

TULEVAISUUDEN TOIVEET JA SUUNNITELMAT

Mitä haluaisit tehdä Valma-koulutuksen jälkeen?

Mitä olet suunnitellut tekeväsi kesällä?

Mitä haluaisit tehdä syksyllä?

Mitkä olivat yhteishaun valintasi?

Millaiset asiat vaikuttivat ammatinvalintaasi?

Mitä haluaisit tehdä syksyllä, jos kielikoe ei mene läpi?

Millaisia suunnitelmia tai toiveita sinulla on tulevaisuudelle?

Mitä ajattelet tämän hetkisestä tilanteestasi?

Miten kielikoe meni?

Miltä tuntui tehdä kielikoe?

Mitä ajattelet kielikokeen tuloksesta?

Oletko saanut kutsun pääsykokeisiin?

Hyväksyttiinkö sinut johonkin kouluun syksyksi?

Miltä sinusta tuntuu, kun omat toiveet koulutuspaikan suhteen eivät ole tällä hetkellä mahdollisia?

Mitä aiot tehdä kesän aikana?

Mihin koulutukseen haluaisit hakea täydennyshaussa?

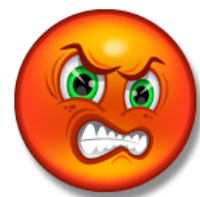
VALMA-KOULUTUS

Haluaisitko enemmän tukea ja ohjausta tulevaisuuden valinnoissasi?

Mikä voisi auttaa siinä?

Haluaisitko enemmän ohjausta tai apua yhteishaun valintavaiheessa opinto-ohjaajalta, urasuunnittelijalta tai omalta opettajalta?

MIELIALAJANA

Ennen kielikoetta

Kielikokeen jälkeen

Kielikokeen tulokset

Yhteishaun tulos
Tulevaisuus

Kielikoe hyväksytty / hylätty

Mielialajana Turun ammatti-instituutin Valma-opiskelijoille.

TUTKIMUSLUPA

Turun kaupunki	§	Päätöspöytäkirja	1
----------------	---	------------------	---

Ammatti-instituutti, terveys ja hyvinvointi			
Rehtori	5	30.03.2012	

3968-2012 (019)

Tutkimusluvan myöntäminen, Linda Heino

Päätös Päätän myöntää ammattikorkeakoulun sosiaalialan (sosiaalipalvelutyön suuntautuminen) opiskelija Linda Heinolle luvan kerätä aineistoa opinnäytetyötään varten tutkimukseen valituilta maahanmuuttajaopiskelijoilta. Opinnäytetyö on tapaustutkimus "Maahanmuuttaja ammatillista koulutusta etsimässä".

Edellytyksenä tutkimuksen tekemiselle on, että siihen osallistuminen on opiskelijoille vapaaehtoista, ja että tutkimuksen tuloksia esitellään työn valmistuttua.

Soile Lehto

rehtori

Lisätietoja päätöksestä antaa tarvittaessa rehtorin sihteeri Virva Paavola puh. (02) 2633 4101.

Oikaisuvaatimusohjeet päätöspöytäkirjan liitteenä.

Jakelu

ao Heino Linda
tied Hentula Päivi
tied Ojanen Kalle